

Literatūra

RAŠTIJA
MENAS
MOKSLAS

NR. 244

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

X METAI

A. SKAISGIRIS

Mažame Teksaso miestely

Juo toliau į pietus, tuo labiau saulės nu-gairintās peisažas, tuo dažnesni sausros sunaikintų kukurūzų plotai, tuo mažiau gaivinančio žalumo ir pavėsio. Kai kur upių ir upelių vietoje liko tik margos smėlio juostos, kurių duobėse blizga maži vandens klaneliai. Norisi iššokti iš kratančio autobuso ir basa koja paliesti to smėlio geltonumą, kuris įvairiomis spalvomis žėri saulės spinduliuose.

Oklahomoje šiauriečio akį atkreipia nauji vaizdai: linguojančios žibalo versmių svirtys, myliomis besiraitą vamzdžiai ir medvilnės laukai. Laukuose triūsia negrai. Jie skina baltus medvilnės krūmų pumpurus ir krauna juos į ilgus paskui save velkamus maišus. Negailestinga saulė švilina laukus ir rinkėjų nugaras, kaip Dreiserio apysakoje.

Į kelionės, kuri užtruko apie parą, pa-baigą pasidariau beveik visiškas ligonis. Galva plyšo nuo nemigo ir nuo nepaliau-jamo kratymo, kuris minkštą autobuso sė-dynę pavertė aštriabriaune uola. Nepajė-giau domėtis peisažu bei aplinka ir sėdė-jau ramiai tik todėl, kad kažkokia atsi-tiktinai šalia įsikūrusi moteris besnausda-ma padėjo galvą ant peties. Netrukus au-tobusas sustos kuriame nors pakelės mie-stely, vairuotojas praneš, kad čia lauksime penkiolika minučių ir bendrakeleivė pa-dėkos už atramą. Dar po keleto valandų išlipsiu mažame Teksaso valstybės mie-stely, kuriame manęs kas nors lauks.

Rasinė diskriminacija

Važiuojant į pietus, jau autobuse galima pastebėti, kad "laisvasis" Amerikos negras maža tepakopė socialiniais laiptais iš priešlinkolninės vergo būklės. Kiekvienas baltasis laiko pareiga jį niekinti ir pra-vardžiuoti. Žengiant negrui į autobusą, šoferis nevengia jam pastebėti, kad jo vie-ta užpakalinėje sėdynėje ir kad jis nepri-valo maišytis tarp baltųjų. Susikūprinęs negras neria į autobuso galą ir tyli.

Savo viešnagės metu mažame Teksaso miestely turėjau progos pasikalbėti su įvairių profesijų ir įvairaus išsilavinimo žmonėmis. Nei iš vieno baltaodžio neteko išgirsti pritarimo, kad rasinė segregacija yra nepateisnama.

Vietos kolegijos ekonomikos profesorius pareiškė, kad rasinė segregacija pietų valstybėse esanti tradicinė ir kad tradicijų lengvai laužyti negalima. Kitas tos pat ko-legijos profesorius tvirtino, kad negrai dar nėra priaugę bendrauti su baltaisiais. Vie-tos savivaldybės tarnautoja, kuri neseniai nusipirko televizijos aparatą tik tam, kad galėtų sekti katalikų vyskupo Sheen pasi-rodymus, juodųjų kitaip nevadina, kaip tik "niggers".

Labiau pasiturį ir "save gerbią" mažojo Teksaso miestelio piliečiai, apskritai ven-gia kalbėti tuo klausimu, ir, paminėjęs negrus, paprastai stengiasi pokalbį pa-kreipti kita linkme.

Paskutinis linčas mažame Teksaso mie-stely įvyko 1930 metais. Kažkoks negras buvo areštuotas už baltaveidės kaimietės išprievartavimą. Patalpinus jį teismo da-boklėje, minia padegė teismo rūmus, neg-rą ištempė į gatvę ir jį užmušė. Vėliau jo kūną pririšo prie vežimo ir nuvilko grin-

ADOMAS P. JASAS

O JUODASAI SERBENTĖLI —

Kaito — sirpo tavo uogos vis juodžiau, kai po tėviškės upelį aš braidžiau.

Ir prisirpusios virpėjo — klausė jos: — Kas ant žalio lauko vėjo čia atjos? —

Ar žmogus, dienų keleivis iš toli, ar tas paukštis, kurs dainuoja pašily?

Kėliau tavo žalią šaką ir sakiau: — Sirpdink uogas, serbentėli, patyčiau!

Vandenin šakom įgrimzdęs — tu grau-
[dus...]

Kelsiu tavo kvapų daigą į sodus.

O pavasarį — kam klausti? — tu meni, jau kvepėjai mano sodų želmeny.

Ir dabar, svetur nuklydęs, vis mąstau, kaip žydėti, serbentėli, sekas tau...

Ten, kur savo juodas uogas sirpdinai, plukdo mano gyvą kraują ir sapnai.

diniu.

Kai nuoširdumo priepuoly šią istoriją man papasakojo vietos "žymi asmenybė", tai lyg pasiteisinimui ji pridėjo: "Linčo dalyvavo daugiausia neturtingasis elemen-tas: krautuvių tarnautojai, smulkieji pre-kybininkai, darbininkai, kaimiečiai". Tos asmenybės manymu, minia pririšo negrą prie vežimo dar gyvą. Tik velkamas grin-diniu jis mirė. Ar nulinčiuotasis negras tikrai išprievartavo baltaodę kaimietę ir ar apskritai ji buvo išprievartauta, niekas nebandė įrodinėti, nes užmušus negrą, klausimas pasidarė nebeaktualus. Vėliau vienas aktyviausių linčo dalyvių pats nu-sižudė.

Ta istorija aš labai domėjausi ir, keldamas klausimus tokius, kaip kad — ką po-licija tokiu atveju darė; ar bandė kas nors negrą ginti; ar galimi tokie atsitikimai da-bar, pastebėjau, kaip nepatogiai pasijun-ta žmonės, kurie buvo linčo liudininkai ir kuriems tenka atsitiktiniam atvykėliui pa-sakoti prieš daugiau negu 20 metų įvykusį atsitikimą.

Jeigu galima kalbėti apie Amerikos pro-letariatą, tai bent Teksaso valstybėje jį su-daro, visų pirma, negrai. Jie dirba juo-džiausius darbus, gauna mažiausius atly-ginimus ir gyvena landynėse. Turtingųjų namuose jie eina tarnų pareigas. Jų servi-liškas nuolankumas ir į kiekvieną ponios ar pono aikelėjimą pataikūniškas reaga-vimas "I will be with you, dear" palieka neskanų įspūdį.

Aukščiausiojo Amerikos Teismo nuo-sprendis panaikinti segregaciją mokyklo-se, vietos žmonių nuomone, bus įvykdytas dar negreitai. Mokyklų vadovybė remiasi visokiais lokaliniais įstatymais bei faktu, kad Aukščiausias Amerikos Teismas nenu-rodė metodų segregacijai panaikinti ir bent ateinančių mokslo metų laikotarpy nemanoma keisti ligšiolinės padėties.

Apie segregacijos panaikinimą kitose srityse niekas nei nenori galvoti. Į mano pastabą, kad rasinė segregacija kenkia Amerikos prestižui Azijos ir Afrikos tautų tarpe, buvo atsakyta separatistines pietų valstybių tendencijas pabrėžiančiu paaiš-kinimu: "Jeigu mūsų tradicinė rasinė se-gregacija kenkia Jungtinių Amerikos Val-stybių prestižui, tai mes atsiskirsime nuo Washingtono ir sukursime savo nepri-

klausomą Teksaso valstybę." Šios nuomo-nės pareiškėjas, žinoma, pats netikėjo ta galimybe.

Pagal vietos įstatymus Teksaso spalvo-tiesiems gyventojams draudžiama eiti į baltiesiems skirtus restoranus, teatrus, draudžiama jiems būti su baltaisiais vie-name stoties laukiamajame ir net sėdėti baltųjų keleivių vagonė. Geležinkelio sto-tyse krinta į akis užrašai: "Spalvotųjų žmonių laukiamasis".

Baltaodžiai gyventojai, atrodo, šiam įstatymui pritaria. Grįždamas traukiniu į Chicagą, buvau tokios scenos liudininku: kažkas keleivių pastebėjo, kad vienoje baltiesiems skirto vagono užpakalinių sė-dynių įsikūrė negras. Tuoj buvo aliarmuo-tas traukinio personalas. Konduktorius bematant įsakė negrui pereiti į spalvotie-siems skirtą vagoną. Bet negras tatau vyk-dė nepakankamai skubiai. Konduktoriui teko paimti jį už parankės ir ne tiek išves-ti, kiek išstumti. Baltaodžiai keleiviai tą sceną palydėjo juoku ir pastabomis: "Jis, matyt, iš Chicagos".

Socialinės klasės

Įsivaizduokite mažą, standartiniais na-mais nustatytą, keliolika tūkstančių gy-ventojų turintį šiaurinio Teksaso mieste-lį, kuriame yra vienas liuksusinis viešbu-tis, kolegija, pora fabrikų, keletas bažny-čių, bankas, administracinės įstaigos ir kuriame galioja prohibicinis įstatymas. Vienintelės vietos, kur žmonės po darbo gali susitikti ir praleisti laiką, yra du ar trys kinai.

Visas kitas socialinis bendravimas tel-kiasi privačiuose butuose. Žmonės lanko savo draugus, puotauja, šoka ir šnekučiuo-jasi. Bet viskas vyksta taip, kad, saky-sim, niekada neateis į galvą fabriko darbi-ninkui užėiti pasisvečiuoti pas viešbučio arba pas didesnės nuosavybės savininką ir atvirksčiai. Prohibicinio įstatymo galio-jimas, viešojo pobūdžio užėigų nebuvimas ir gal specifinė mažo miestelio atmosfera suskirsto žmones į siauros apimties rate-lius, kurių interesus dažniausia apspren-džia ekonominis momentas: tam tikro ekonominio lygmens šeimos bendrauja tik su kitomis atitinkamo lygmens šeimomis.

Vienos turtingos vakarienės, kurią su-ruošė apie ketvirčio milijono dolerių ver-tės nuosavybės savininkas ir kurioje da-lyvavo kiti maždaug atitinkamų nuosavy-bių savininkai — pora kolegijos profeso-rių, viešbučio laikytojai, nejudamojo tur-to prekybininkas ir pora biznierių, metų kilo įdomus klausimas: ar Amerikoje egzistuoja socialinės klasės? Vaisių šėimi-ninkas teigė, kad ne, nes jis pats esąs kilęs iš neturtingųjų, nes jo tėvas savo su-manumo dėka sukrovęs turtus, nes jis ne-vengė bendrauti su paprasčiausiais dar-bininkais. Viešbučio savininkas sakėsi su-sitikdamas su žmonėmis niekada neklau-sias, kiek jie turi pinigų.

Jų oponentas buvo literatūros profeso-rius, kuris ilgą laiką yra gyvenęs Europoje ir kuris reikalą paaiškino labai papras-tai: "Aš niekada jūsų namuose už vaisių stalo nemačiau paprasto darbininko".

Po ilgo abipusio aiškinimosi galų gale prieita išvada, kad Amerikoje baigiasi pionierinė stadija, kuri teikė visiems "ne-ribotas galimybes", kad kartos, kurios ne pačios įsigyja turtus, bet juos paveldi, — savotiškai užsidaro savo klasės kiaute,

(Tąsa 2-me psl.)

Mažame Teksaso miestely

(Atkelta iš 1-mo psl.)

Kad kaip tik šiuo metu Amerikoje formuojasi atskiros socialinės, savo specifinius interesus turinčios, klasės ir kad čia sėdima tipišką vidurinei buržuazinei klasei priklausančios šeimos namuose. Mažą Teksaso miestelio buržujus, atrodo, kiek nustebino „naujiena“, kad viena tipingiausių buržuazijos ypatybių yra ideologijos neturėjimas ir kad marksizmas remiasi socialinių klasių kovos principu.

Intelektualinis gyvenimas

Nėra abejonės, kad dvasinio elito branduolį mažame Teksaso miestely sudaro vietos kolegijos mokomasis personalas, kuris savo autoritetu vadovauja visam vietos intelektualiniam gyvenimui ir teikia jam toną. O to tono svarbiausia apraiška bent šiuo metu yra... Paryžiaus kultas.

Jo pradžia buvo tokia. Vienas gana populiarus vietos kolegijos profesorius nutarė pasivažinėti po Europą. Labiausiai jam patiko Paryžius, ir tame mieste jis išgyveno apie pora metų. Savo laiškuose iš Europos jis taip adoravo tą miestą, kad bematant dar kelios žymesnės šeimos išsiuntė savo vaikus ten paviešėti.

Kai profesorius sugrįžo namo, tai į jo informacinę paskaitą susirinko visi mažą Teksaso miestelio „ūdrų kailiniai“ (mink coats). Bet, laimei ar nelaimei, iš sugrįžusio profesoriaus lūpų išsprūdo ir toks sakiny: „Ten, kur vyrauja ūdrų kailiniai, paprastai būna maža kultūros“. Žinoma, tatau buvo aukštosios mažą Teksaso miestelio visuomenės įžeidimas, kuris grasė sugriauti visus sentimentus Paryžiui. Bet keistas reiškinys: šis ir kiti radikalūs profesoriaus išsireiškimai, kuriuos jis pasigabeno iš Paryžiaus, dar labiau sustiprino jo autoritetą.

Šiandien prancūzų kalbos mokėjimas ir galėjimas pacituoti vieną kitą populiariausią prancūzų poetų eilėraštį yra visų save gerbiančių ir ūdrų kailius niekinančių miestelio ponučių svajonė. Paryžiaus madų žurnalai ir „šlageriai“ lenktyniauja su amerikietiškaisiais. Nepadoru yra nusivilkti švarką vaišių metu mažame Teksaso miestely, nes Paryžiuje vakarieniaujama su švarkais. Viešbučio savininko vaikai buvo nutarę studijuoti viešbučių administravimą Šveicarijoje, bet dabar yra linkę paskuti į Paryžių...

Kaip ir kiekviena bendruomenė, taip ir mažą Teksaso miestelio dvasinis elitas, kuris rekrutuojasi dažniausiai iš vadinosios vidurinėsios klasės, nes kaip tik toji klasė turi galimybes savo vaikus pasiųsti į geresnes mokyklas ir jiems suteikti sąlygas domėtis intelektualine sritimi, turi savus kūrėjus, savus mokslininkus ir savus ideologus.

Beveik kiekvienuose turtingesniuose to miestelio namuose jūs rasite tikroje drožėje ir tikrais aliejiniiais dažais ryškiomis spalvomis nutapytus paveikslus — besišypsančias saulėje merginas, bulių kautynių arenas, gėlių puokštes, natūrmortus, medžių pavėsy besišilpniančias poras... Visi tie paveikslai yra originalai ir po visais jais stūkso vienodas parašas, nes miestely gyvena tik vienas dailininkas, kuris kartu yra ir kolegijos profesorius.

Šis kolegijos profesorius yra nepralankiamas savo srityje, nes jis neturi jokio kito konkurento, ir laikomas absoliučiu autoritetu. Paveikslų pirkėjus maža tedomina klausimas, ar tie standartiniai paveikslai labiau tinka kaboti ištaigingai įrengtame bute ar, sakysim, vasaros rezorto sveikatingumą garsinančioje plakatu lentoje. Vienintelė sąlyga, kurią perkant čioji visuomenė šiam dailininkui taiko, yra moralinio ir gal socialinio pobūdžio: paveiksle neprivalo būti per daug nuogumo ir šiaip kokios nors sočia ramybę ardančios „nešvankybės“.

JONAS VAIČIŪNAS

PIRŠLYS

— Jau tik tu, Irškuti, pasistenk. Aš tavęs niekad neužmiršiu. Vis tau ką nors pasuksiu.

— Nu, tu matai. Aš jam jau sakiau: Stanislovai, tu savo tėvo nežiūrėk. O jis man sako: Irškuti, eik į kluoną ir semk maišą akselio... Vyras dabar maišo su avižom arkliams. — pridėjo dar Irškus, sėsdamas ant prieklėčio laiptelių ir statydamas botkotį tarp kelių.

— O aš tau, Irškuti, grynų avižų prisemsiu. Tik maišo neturiu. Teisybė, tušti maišai sukrauti ant klėties, bet kad suskaityti... Brolienė gal nieko nesakytų, bet... Paskui galvos, kad Petras pavogė... Kad brolis būtų nemiręs, tai... O dabar, pats supranti...

— Ui, „nabašnikas“ buvo geriausias žmogus ant „svieto“. Mužu su juo — kaip su broliu. Ištisis dešimt metų „kupčiovom“.

Tarp ko kita, šis dailininkas-profesorius svajoja kada nors nugabenti savo kūrinius į Paryžių ir ten jais sukelti... revoliuciją meno pasauly.

Teatro mažasis Teksas miestelis neturi, bet turi dvi aktorės. Viena jų prieš keliolika metų buvo padariusi Hollywoode karjerą ir ne taip seniai sėkmingai ištekėjo už penktojo vyro. Aktorė gyvena kitame mieste, bet kartas nuo karto atvykdamą į mažą Teksaso miestelį, sukelia visuotinę susižavėjimą. Antroji aktorė nepadarė filminės karjeros, bet jos polinkis siekti meno aukštybių dar vis susilaukia mažą Teksaso miestelio aukštosios visuomenės pagarbos.

Socialiniai klausimai ir politika taip pat sudaro vaišių pokalbių temas. Tuose pokalbiuose kartais galima išgirsti tiesiog revoliucinių išsireiškimų. Kai viena kiek senstelijusi vietos įžymybės dukterė ginčo metu išsireiškė, kad krikščioniškoji socialinė ideja prieštaraujanti kapitalizmui, tai greta sėdįs mano stalo bendras, lyg atspirašindamas, pašnabždėjo man į ausį: „Aš nežinau, bet visi ją laiko komuniste, nekreipk į jos pasakymus dėmesio.“

Nepaskutinėje vietoje ir religinės temos. Visuotinę sensaciją sukėlė neseniai mažame Teksaso miestely įvykęs atsivertimas. Viena žymi asmenybė iš protestantizmo perėjo į katalikybę. Pereiti į katalikybę ją paskatino... Ispanijos gotiškosios katedros, kuriose „tiek grožio ir monumentalumo“. Protestantiškoji miestelio visuomenė tyčiojasi iš atsivertėlio, kad jis parsidavęs Romos popiežiui.

Nuobodulys.

Centrinėje mažą Teksaso miestelio gatvėje rikiuojasi geriausios parduotuvės ir geriausi restoranai. Šaligatviais praeina švariai apsirengę vyrai ir puošnios moterys. Pro savo miegamojo langą kiekvieną rytą turėjau progos stebėti, kaip priešais esančios krautuvės savininkas išsinešdavo į šaligatvį sustumiamą meškerę, ištiesdavo ją ir miklindavo, imituodamas žuvų gaudymą. Aplink jį būriuodavosi jo patarnautojai ir pažįstami, kurie teikdavo patarimus, kaip reikia meškerę užmesti. Aš išvažiuodavau į paežerę, praleisdavau ten pusdienį ir sugrįžęs vėl rasdavau šaligatvy bemiklinantį meškerę krautuvės savininką. Kaimynai man aiškino, kad jis rengiasi išvykti žvejoti į kažkokią žuvingą upę.

Visas mažą Teksaso miestelio gyvenimas tai miklinimas meškerės šaligatvy. Tai manieros ir formos, kuri kažkur yra natūrali ir savaimė suprantama, pasisavinimas ir pamėgdžiojimas. Galima atrasti tame miestely truputį Paryžiaus, truputį New Yorko ir net truputį Chicago „down town“. Bet man atrodo, kad krautuvės savininkas šį sezoną nespės išvykti į žuvingą upę žvejoti ir pasitenkins šaligatviu.

Nuo pačios pirmutinės dienos, kai „gaspadorystą“ paėmė. Iki „smertio“. O dabar... Irškus susigraudinęs patrynė akis, ir dvi didelės ašaros nuvarvėjo per raukšlių prikaptus veidus ir pasislėpė suveltojų, pabalusioj barzdoj.

— Ir veršų skūras, ir kiaulių šerius ir lints Marksonui parduoda. Jau į kiemą bijau įvažiuoti. Tavo brolienė pavydi žydėlio arkliui ir saujos šieno... O už „skūras“ visada pusę lito daugiau duodavau. Kaip jam. Ir nereikdavo į miestą vežt. Pats atvažiuodavau — ir pasišnekėdavom apie ūkio reikalus. Sakydavau: Antan, tu čia griovį iškask, čia miežius sėk, čia pūdymui palik... O jis man vis magaryčių: tai kiaušinių, tai sviestuko. — Irškus liūdnamai palingavo galva, ir barzda nukrito ant krūtinės.

— Irškuti, aš tau sviestuko ir dabar... O jei Stanislovas mane ims, tai aš tau sakiau. Jau visada ir sviesto ir kiaušinuoką kokį. Tada bus mano, nereikės slėptis. Tikėk: kam, kam, o tau niekad nieko nesigailėsiu.

— Aš visada sakiau, kad „nabašnikas“ geriausias vyras, o tu — geriausia mergina. Ui, taip ir yr. Geriausios merginos visuomet ilgai „neapsiženija“.

— Bet kažin, ar jis manęs norės. Aš jam gal ir per sena. Ir negraži, — pridėjo baimingai ir susijaudinusi stengėsi atspėti iš kiekvieno Irškaus barzdos krustelėjimo, ką jis galvoja ir susidomėjusi, prispaudusi didelės, raudonas, suaižėjusias nuo saulės, lietaus ir vėjo, sulinkusiais ir pūslėtais nuo darbo pirštais, rankas prie panašios į geldą krūtinės, gaudė kiekvieną žodį.

— Kas nenorės tokios darbininkės! Nu, o tu turi daug pinigų — visa tavo dalis stovi. O Stanislovui pinigų „smertėnai“ reik, — išsūko žydas. — Nu, dabar visiems labai trumpa su pinigų. — Skubėjo pasitaistyti Irškus. — Marksonas, žiūrėk, koks „kupčius“, o iš manęs pinigų skolinasi. Trumpūnas, toks ūkininkas, o bankas vos iš varžytynių nepaleido. Tik aš išgelbėjau. Paskolinau tris tūkstančius... O kuo tu negraži? Ir gero būdo, ir gera darbininkė. Nu, šitam ūky tavo pusė uždirbta. Kad taip aš Stanislovo vietoj! Visom keturiom. — Ką jau tu čia nušnekėjai, Irškuti, — susigėdo patenkinta Ona.

— Nu, aš tikrą teisybę sakau. Kada aš meluoju? Tu mislini, kad merga graži, jei turi didelį pasturgalį? Nu, kaip Valaičio lašininės kiaulės. Arba, su krūtine, kad negali abiem rankom apkabinti.

— Kaip tau negėda, Irškuti, — spindėdama, kaip purpuras, nėrėsi iš kailio Ona. — Visai į lankas išvažiavai.

— Aš šneku, kaip yr. Ir aš noriu visiems gera daryt. Tik žmonės ne visi supranta, — vėl žydas palingavo galva. — Visi žydėliai nori žmonėms padėt. Žydėlis ir „bėdoj“ pinigų žmonėms paskolina, ir kupčianti padeda.

— Ar tai maži tie žydėliai? — išgirdus paskutinį sakinį, nešdama iš klėties rėty grūdų vištoms, sukrykštė pusmergė.

— Iš kur tau maži? Ne! Žydėliai.

— Na, tai, reiškia, jie maži, — erzino toliau pusmergė.

— Nu, — supyko nesuprasdamas žydas. — Kodėl jie maži? Kaip ir žmonės. Kodėl žydėliai turi būti mažesni už žmones?

— H, hi, hi, cha, cha, cha... — pusmergė kvatodama nuliukėjo į vištinką.

— Matai, kaip tą vargšą žydėlį visi išjuokia... Gali geriausia norėt daryt, o čia... — Irškus kelis kart sumirksėjo akimis ir iš jų pabiro nesulaikomos ašaros, lyg davatkos gailėsčio metu už nuodėmes. Vienas Dievas nežino, kiek ašarų slypi šio gero žydo vatinėj barzdoj! — Aš daugiau niekam nė gero, jei taip... Nei dėkui, nei išgrauš! — dar verksmingu balsu baigė ir purvinu delnu pabraukė per jau sausas akis.

— Tu neklausyk, Irškuti. Aš žinau, kad tu labai geras... Kad rasciau kur kokį ma...

(Tąsa 3-čiam psl.)

MŪSŲ PAVARDĖS IR JŲ ATSIRADIMAS

P. JONIKAS

Lietuvių pavardžių raida.

Šiandien daug kam atrodo savaime suprantama, kad kiekvienas lietuvis vadina si vardu ir pavarde. Bet istorija rodo, kad šitokia tvarka palyginti neseniai tėra atsiradusi.

Seniau mūsų, kaip ir kitų tautų, protėviai nenešiojo nei vardu, nei pavardžių. Tai buvo toje primityvioje gadynėje, kada dar nebuvo išaugusi asmens, individo sąmonė, kada jis neskyrė savęs nuo aplinkos bei kitų individų. Bet individinei sąmonei sustiprėjus, imamas skirti vienas žmogus nuo kito ir jis tam tikru vardu vadinti. Taip iš pradžių atsirado vad. asmens pavadinimai, vardai (asmenvardžiai). Seniausieji lietuvių asmenų vardai randami jau XIII—XIV a. šaltiniuose.

Žilosios mūsų senovės dokumentai rodo, kad lietuvis seniau tesivadino tik vienu vardu — asmenvardžiu. Pvz. 1390 m. Ordino sutartyje su žemaičiais lietuviai rašosi (išverčiant šių dienų rašybą): Dirkestelis, Daukšas, Ragelis, Eitutis, Surgaila, Jotekis, Žilpa ir kt.

Padaugėjęs žmonių, atsiradus vienavardžių ir daugiau ir prireikus įvairiuose dokumentuose (teismo, žemės aktuose, kariuomenės sąrašuose...) tiksliau nurodyti, skirti asmenis, prie tokio vardo imamas dėti tam tikras išskiriamasis požymis: nurodomas kalbamojo asmens santykis su tėvu, broliu ir kt. Pvz. 1406 m. Ordino vaito akte rašoma: Minigaudas Vangščio brolis, Minigaila Gaudručio sūnus nuo Viduklės ir t.t.

Naujas etapas pavardžių raidoje prasideda lietuviams pasikrikštijus, gavus per krikštą ir krikščioniškus vardus šalia senųjų lietuviškųjų. Kartais dokumentuose tas dvivardiškumas įsakmiai ir pažymimas. Vytauto didikai pvz. rašosi: Mikalojus kitaip Minigaila (Michael alias Minigailo), Albertas kitaip Manivydas... (čia pirmieji vardai yra krikštavardžiai, o antrieji — lietuviškieji asmenų vardai). Ilgainiui tie du vardai, jau greta stovėdami, virto dabartiniu vardu (krikštavardžiu) ir pavarde (nors tą dvivardiškumą ne vienas krikštas tesudarė): Mikalojus Byliminas, Jonas Gostautas, Vaisymas Doneikavičius — jau randame 1413 m. Haroldlio unijos akte. Trakų vaivada (1443-7) vadinasi Jonas Minvydas. Arba Europos universitetuose įrašomi lietuviai studentai: Nicolaus Witmunt (Rostocke 1446), Albertus Mozekonis de Gyedroythy (Krokuvoje 1460) ir t.t. Tačiau šalia to ilgą laiką randame vienavardžių. 1539 m. mokesčių sąrašė, kur surašyti vieno kaimo (Paskalvio) ties Ragaine gyventojai, skaitome: Petras (Peter) šalia kito Petras Austynaitis; su vienu vardu Stanys šalia kito gyventojas Stanys Jucius. Vienavardžių lietuvių pasitaiko dar ir XVII a. dokumentuose (plg. K. Jablonskis, Istorijos archyvas 537-8).

Šalia dvivardžių jau anksti pasitaiko ir daugiavardžių asmenų pavadinimų: 1412 m. Krokuvos universitete įsirašo į studentus Nicolaus Johannes Nemir de Litwania, 1461 m. Johannes Johannes Naributh de Nyemenczyn. Būdinga, kad to paties asmens pavadinimas esti čia ilgesnis, čia vėl trumpesnis. 1635 m. teismo aktuose pvz. Daukšos tėviškės, Babėnų, bajoras rašomas: Stanislovas Stanislavovičius Jasovičius Babenskis, o kitoj vietoj tame pačiame dokumente jau: aš Samuelis Babenskis, arba vėl: Samuelis Jasovičius, iš pono Samuelio Jasovičiaus Babensko...

Būdinga XVI (ir net XVII) a. asmenvardžiams, kad pirmuoju vardu (dabartinio krikštavardžio vietoj) tada neretai eina dabartinės pavardės. Štai pluoštas pavyzdžių: Budrius Radvilaitis, Butrimas Aleknavi-

Kazys Binkis

IKYREJO TAIP PO SVIETA

IKYREJO taip po svieta
Klaidžiot, kaip vėlė be vietos:
O kad radus tokią vietą,
Iš kur matos visas svietas!

Rūkas, dulkės, purvas, sniegas —
Ir daugiau aplinkui nieko.
Šauk — vistiek negirdi niekas.
Triūsk — vistiek pastips ant sniego.

Kaip pašautas senas vilkas,
Išsitiesi kur ant tilto —
Sudundės iš lėto tiltas.
Ir žemyn nuleis, kaip vilką.

Ech, galvoje vienas švinas,
Dvasią troškulus džiovina.
Kad taip šviną sudžiovinus,
Spindulys kad skilt iš švino.

Dar toliau nors žingsnį vieną,
Dar nors pusę mėnesienos.
Pažiūrėt, kaip mėnesienoj
Tu ant svieta vienui vienas.

čius, Daugėla Mažrimavičius, Daukšas Piktuzėvičius, Rimvydas Vibrevičius, Toliušis Daumantavičius, Genelis Grigorevičius, Vytautas Kapšaitis, Rupeika Višutaitis, Gedvilas Rimeikavičius, Gailius Jotvilaitis, Stanka Jankovičius, Bartkus Jakūbavičius, Sirutis Ramutevičius, Petkus Milevičius, Januška Jurgaitis, Čepas Petronis, Šimkus Jakubonis, Jonikas Mataitis, Rimkus Stirbaitis, Baltrušis Rimkaitis, Lukša Jankaitis, Valančius Stanislovaitis, Staniulis Valdeikonis, Urbonas Šerelis, Mačiulis Grigavičius, Narbutas Mažulionis, Tumas Minikavičius, Šimkus Vėželaitis, Gricius Vitkaitis, Juška Balamūtas, Jakas Račius. Tokių yra dar ir XVII a.: Venckus Janonis, Tomkus Janonis, Staniulis Šimaitis, Samulis Šimaitis... Taip yra dėl to, kad čia pirmoje vietoje ir eina senasis asmenvardis, o antrėje — tėvavardinis ar kitoks prieduras, apie kuriuos vėliau teks kalbėti.

Lietuvių pavardės ilgą laiką yra svyravusios, galutinai tenusistoję XVII—XVIII a. Moterys XVII a. dar dažnai vienais krikštavardžiais rašomos. Pasitaiko, kad jos rašomos ir su pavardėmis, bet ir be šių dienų priesagų (Katarina Skreivė, Marijona Raudė).

Pavardžių svertinimas

Lietuvių pavardės, išlikusios senoviniuose svertimomis kalbomis rašytuose šaltiniuose (kronikose, įvairiuose aktuose, metrikose...), paprastai užrašytos netobula rašyba, kitakalbių užrašytojų persidirbtos pagal anų kalbų dėsnius ir apskritai iškreiptos. Todėl neretai tie patys vardai lotyniškuose šaltiniuose rašomi vienai, vokiškuose kitaip, gudiškuose bei rusiškuose ir lenkiškuose — vėl kitaip. Pvz. vokiškuose raštuose Vytautas Didysis rašosi: Wir Alexander anders Wytowt (arba: Wytawdt, Witoud etc.), o lotyniškuose: Nos Alexander alias Wytowdus (ir: Witaudus, Witoldus...). Vėlesniais laikais užrašytojų, o kartais ir pačių pavardės nešiotojų pavardės buvo svertinamos ir tam tikrais visuomeniniais, politiniais ar mados sumetimais. Iš tokių susvetimintų užrašymų kartais sunku ir lietuviškosios lyties originalą be atpažinti.

Senosiose vokiečių (kryžiuočių) kronikose ir dokumentuose lietuvių asmenvardžiai (ir apskritai tikriniai vardai) užrašyti pagal vokiečių manierą, dažnai juos suprūsinant, matyt, užrašant iš prūsų lūpų. Pvz. 1390 m.: Ramouit us dem lande czu Krazow (=Ramavydas iš Kražių srities). 1406 m.: Mynnegawde Wangsten bruder von Widocklen (=Minigaudas Vangščio brolis nuo Viduklės), 1448-65: hir Dogssis (=Daugšys). 1540 m. mokesčių sąrašė lietuvių rašomi: Wist (=Vištys), Mantwede (Mantvydas), Lull (Liulys), Meschutt (Mišutis, plg. Mišučiai k. Šilalės vls., k. ir dv.

Kartenos vls.) ir t.t. Vėlesniais laikais Maž. Lietuvoje, kaip žinome, beveik visi lietuviškieji vardai vokiečių lūpose įgavo daugiau ar mažiau vokišką formą (plg. W. Fenzlau studiją Die deutschen Formen der litauischen Orts- und Personennamen des Memelgebiets).

Lotyniškuose šaltiniuose lietuvių vardams stengiamasi suteikti lotynišką išvaizdą. Be kitko, XV—XVIII a. universitetų matrikulose Lietuvos krašto studentai įrašomi sulotyninta forma. Pvz. 1443 Krokuvoje: Johannes Johannes Bilavi de Cowno, 1536 Leipeige: Abraham Culvensis Lituanus, 1546 Karaliaučiuje: Bartolomeus Vilentatius (=Baltramiejus Vilentas), 1546 ten pat: Georgius Zablocius, 1660 Braunsberge: Joachimus Skirmund Lituanus ir t.t. Mūsų literatūros pradžioje, pagal to meto madą, nevienas inteligentas savo pavardę ir pats lotyninosi ar net graikinosi. Vienas iš pirmųjų lietuvių profesorių Karaliaučiaus universitete pavardę buvo susilotyninęs į St. Rapagelaną (*1545), nors jo tėvas vadinosi (slaviška forma) Georg Swiatzko Rapailowitz (plg. Rafail, taigi, greičiausia, buvo Rapol (i) onis ar Rapailionis). Pirmosios žinomos lietuviškos knygos autorius Mažvydas, kaip mums ir Ostermejeris liudija, pagal to laiko paprotį savo pavardę buvo susilotyninęs į Mosvidius (rašėsi ir Mosvid, Mossuids ir kt.). Kitas vėl anuo metu vadinosi graikiška pavarde Johannes Melanops Lituanus (taigi: Jonas Juodakis lietuvis).

Jau nuo seniausių laikų lietuvių pavardės, patekusios į gudų bei rusų šaltinius, savaip pakeičiamos: 1350 Eounutii (=Jounutis), 1387 Skirikgailo (=Skirigaila), 1437 Vojdilo (=Vaidila)... Labai anksti gudiškuose šaltiniuose randame lietuviškiems asmenvardžiams sagstant gudiškas priesagas -ovič, -evič (paskui ir lenkų vartojamas): 1215: Bouleviči, 1375: Jurii Kor'iatovič (=Kariotavičius).

Lenkiškoji įtaka, kuri labiau ėmė reikštis nuo XVI a., atsiliepė ir pavardėse. Šaltiniuose bei dokumentuose iškreiptų, sulenkintų pavardžių juo toliau, juo gausėja. Pvz. 1413 Woysznar Wilkolewycz, 1554: Miknius Jatowtowicz, 1561: Gienis Kłowsaycis (=Genys Klausaitis), 1571: Bałtrusz Rymkaic (=Rimkaitis), 1571: Sczepuc Janelaic (=Ščeputis, vėliau Čeputis, Jonelaitis), 1597: Krysztof Radziwił, xiąze na Bierzach y Dubinkach, 1597: Malchier Giedroyc, Biskup Zmuydzki. Pavardės labiausiai imamos lenkinti oficialine kalba vietoj gudų kalbos įvedus (1693) lenkų kalbą ir (prieš Lietuvos Lenkijos padalinimą) lenkiškąją metrikaciją. Lietuvių pavardės lenkiškųjų aktų ar dokumentų autorių, dažnai užrašomųjų visai neatsiklausiant, buvo perdirbamos pagal lenkiškąją manierą ar lenkų patriotiniais sumetimais lenkinamos. XIX a. pradžioje Vilniaus laikraščiai reikė pageidavimą reikiant greičiau duoti lenkišką formą pavardėms, kurios, esą, Lenkijoje skambančios nelenkiškai. Kai kurie lietuviai ir patys lenkinosi pavardes, tuo būdu norėdami pritapti prie lenkiškojo ar sulenkėjusio bajorų luomo. Tuo tikslu jie prisikergdavo prie savo pavardės -avičius, -evičius (-owicz, -ewicz) ar -skis. Kartais tą daryti vertė ir ūkiniai ar teisiniai sumetimai, bent iš pavardės perėinant į bajorų luomą ir taip įgaunant to luomo teises. Sakysime, XIX a. susibajorino savo pavardes daugis šiaulių ekonomijos gyventojų, taip norėdami įsigyti laisvo piliečio teises į žemę, o ne nešti baudžiaininko naštą, ir virto Sirutovič, Birutovič, Čapski... Kai rusų administracija patikrino senuosius aktus, pasirodė, kad tie žmonės seniau iš tikrųjų vadinosi Siručiais, Biručiais bei Čepuliais. "Šiaulėniškio senelio" autorius Dovydaitis įstojo į Varnių kunigų seminariją Dovydavičium (Dovydaitis onžė Davidovič). Jo vyresnysis brolis Juozas, buvęs Ilukšto klebonu, vadinosi Tamulevičium: taip pavardę, stodamas į mokyklą, susibajorino. Kaip žinia, ir vyskupas (Pabaiga 5-tam psl.)

MŪSŲ PAVARDĖS IR JŲ ATSIRADIMAS

(Atkelta iš 4-to psl.)

Valančius rašėsi Volončevskiu, XIX a. Kjetonas ir Kiprijonas rašėsi Nezabitauskiais, o bažnytinėse knygose randame pavardę Zabitis, ar Zabita, kartais jau sulenkintai — Zabitavičius. Jų tėvas rašėsi Zabitovskiu. Žemaičiuose Zabičių randame jau XVIII a. šiandien turim visą eilę lietuviškų pavardžių su svetimomis (pirmiausia slaviškomis) priesagomis: Alminauskas (:Alminas), Gečiauskas, Aglinskas, Kumpikevičius, Skardinskas, Šukevičius, Kvietinskas, Trumpauskas, Klevinskas, Nargelavičius, Narbutavičius, Gudauskas, Gudavičius, Radvilavičius, Mėlynavičius, Gailevičius, Gelžinskis, Akmenskis ir daugybė kitų.

Per laiką kai kurių lietuvių pavardės ne tik vienaip ar kitaip būdavo iškreipiamos arba vartojamos su svetimomis priesagomis, bet kartais ir tiesiai į svetimą kalbą išverčiamos (žinoma, jei pavardės reikšmė buvo suvokiama, aiški). Ypač tai buvo daroma XVIII—XIX a., sustiprėjus lenkų, iš dalies ir rusų įtakai. Tokiu būdu iš Užupio atsirado Zažeckis, iš Žvirblio — Vrublevskis, iš Kalniaus — Gurskis ir t.t. Būta atsitikimų, kad tėvai viena pavarde vadinosi, o vaikai jau kita, „poniškesne“. Jau „Aušroje“ (1883—6) šie dalykai keliami ir raginami lietuviai kratyti svetimų plunksnų.

Prieš porą dešimtmečių, nepriklausomoje Lietuvoje, sustiprėjus reakcijai prieš susvetimintą pavardę, buvo sukurtas tam tikras organas lietuvių pavardėms atsilietuvinti, pirmiausia numetant prikergtąsias svetimias priesagas. Dalis asmenų spėjo pavardes atsilietuvinti.

Amerikos lietuvių pavardės

Nemaža pakeitimų lietuvių pavardės yra susilaukusios Jungtinėse Am. Valstybėse.*)

Atvykę į Ameriką, lietuviai, kurių seniau daugis buvo neraštingi, čia dažnai buvo vietos pareigūnų užrašomi pagal nelietuvišką jų pačių rašybą, o paskui neretai toliau ir patys taip rašydavosi: Stuscavage (=Staškevičius), Eourkoos (=Jurkus), Sheades (=Šedys), Radaviche (=Radavičia), Adomitis (=Adomaitis), Balchunas (=Balčiūnas). Nemaža sudarkytų lietuvių pavardžių lyčių gavosi praleidus lietuvių rašybos diakritinius ženklus — iš dalies dėl pačių pavardės nešiotųjų neraštingumo, o ypač dėl amerikiečių bei jų angliškiosios spaudos įpročių svetimąsias pavardes rašyti be diakritinių ženklų (angliškaisiais rašmenimis): Zimancius (=Žymančius), Rukstala (=Rūkštala, bendrine kalba Rūkštelė), Krisciunas (=Kriščiūnas). Seniau nevienas lietuvis savo pavardę rašėsi ir senąja rašyba, kuri neretai, ypač maža teraštingo, kartais tik vargais negalais savo pavardę tegebančio pasirašyti, ir šiandien tebevartojama (Norvaiszas).

Kadangi JAV mėgstamos pavardės trumpinti (plg. Eisenhowerio populiarią pavadinimą Ike), tai ir lietuviai, iš dalies pačių amerikonių darboviečių viršininkų ar vedėjų patariamai bei raginami (ilgesnės lietuvių pavardės amerikiečiams nėra lengva ištartai), arba kartais ir savo iniciatyva, jas trumpinasi. Dažnai numetamos ypač slaviškosios priesagos: Olis (iš Olševskis, Olšauskas), Skoby (iš Skabeckas), Evans (iš Ivanauskas), Adams (iš Adomaitis...). Jau iš tokių trumpinimų gautoji šaknis — kaip iš dalies ir iš kų tik duotų pavyzdžių matyti — neretai daugiau ar mažiau „suamerikoninama“, prisitaikoma prie angliškiosios (germaniškosios) ar net kitos kalbos išvaizdos, ne tiktai priesagą atmetant, bet ir pačią šaknį keičiant: Christ (Kriščiūnaitė), Rogers (Ragauskienė), Peters (Petraitis), Stephens (Steponavičius), Jacobson (Jakubėnas), Krause (Kraučiūnas), Lawrence (Laurinavičius), Pratt (Petrauskas),

*) Autorius yra numatęs platesnį darbą apie JAV lietuvių pavardes bei vardus, todėl čia pasitenkina atskiromis trumpesnėmis pastabomis.

Kane (Kačinskas), Carı (Černauskas), Prun (Prunskūnas), Bel (Baltrušaitis), Vasalle (Vasiliauskas), Geig (Grigaliūnienė). Kartais ir antroji pavardės dalis pasilaikoma: Petras Martinkūnis savo amerikoniams „per ilgą“ pavardę pakeičia į P. M. Kaitis (P. Martin Kaitis) ir t.t. Suprantama, kad tuo būdu vienoda santrumpa gali gautis iš įvairių ilginių pavardžių, pvz. Kass iš Kazakevičius, Kazakauskas ir Kazanauskas, Kas iš Kasmauskas ir t.t.

Kaip matom, trumpinimas susijęs ir su pavardės šaknies keitimu. Pačiu keitimu bei šiaip savo pavardei svetimoms, nelietuviškos išvaizdos suteikimu dažnai norėta bei norima biznio, politinių, kultūrinių ar kitokiais sumetimais paslėpti savo tautinę kilmę, kartais gal nesena imigracinę pozymį, bent iš pavardės sutapti su „tikrąja amerikoniškąja“ visuomene, ne visada būtinai su anglosaksiškąja, — destis, koks žmogaus išsilavinimas ir nusimanymas. Kartais atmetamos tik galūnės (tokių atvejų seniau būdavo ir Lietuvoje): Gedville (Gedvila), Woidat (Vaidotas), Wozbut (Vosbutas). Kiti, norėdami dar labiau svetimą išvaizdą savo pavardei suteikti, jai stengiasi duoti svetimų tautų grafinį vaizdą: O'Britis (=Abraitis), Ve Sota (Vešiotā), Pojello (=Požėla). Dar kiti tiesiog griebiasi svetimųjų pavardžių vietoj savo lietuviškųjų, kartas gal tik vienu kitu garsu teturinčių kų su pastarosiomis bendra: Wallace (Variakojis), Walsh (Vasukonis), White (Vaitukaitis), Brener (Baranauskas), Asher (Ašmenskas). Nevienas savo pavardę tiesiog išsivertęs į anglų kalbą, kaip jau iš dalies galima buvo pastebėti ir iš kai kurių aukščiau duotų pavyzdžių: Brown (Rudaitis), Grey (Žilys). Būdinga, kad svetimiosios bei susvetimintosios pavardės lytys neretai tebevartojamos santykiuojant su angliškosiomis Amerikos įstaugomis bei spauda, o lietuviškosios — turint reikalų su pačiais lietuviais, savo bendruomenės tarpe; o kartais, ypač pastaruoju atveju, ir abi pavardės formos greta vartojamos.

Didesnė reakcija prieš pavardžių svetimimą bei keitimą pastebima po II Pasaulinio karo, daugiau atvykus į JAV lietuvių tremtinių iš Europos, nurodant tautinę pavardžių svetimimo žalą.

Tarminės pavardės

Mūsų pavardės literatūroje ir šiaip visuose raštuose, oficialiniame gyvenime yra vartojamos bendrinės kalbos lytimis. Tačiau pasitaiko ir tarminių. Mat, pavardė vis dėlto yra daugiau asmens nuosavybė, lyg tam tikra jos nešiotojų asmenybės dalis, kurios jis lengvai nelinkęs keisti. Kita vertus, kartais nekalbininkui ir neateina į galvą, kad bendrinėje kalboje tam tikroms pavardėms atliepia kitos lytys. Toks yra rytielis pušalotiškis Ožalas (=Ažuolas, nes ten tariama ožals „ažuolas“), taip pat rytiečiai Reiny (Rainys), Paukšta (=Paukštė), Musteikis (=Mąsteikis), Indriūnas (=Endriūnas), suvalkietis Aržuolaitis, žemaičiai Kenstavičius (=Kestavičius, plg. Kestutis), Končius (=Kančius šalia Kantas: Kant-minas...), Pūdžiuvėlis (=Puodžius).

Svetimosios pavardės

Lietuvių, panašiai kaip ir kitų tautų tarpe, yra ir svetimų pavardžių, kilusių iš svetimų žodžio šaknies. Pvz. slaviškos kilmės pavardės yra: Kazlas (:Kozioł), Kazlauskas (:Kozłowski) „Oškinis“, Zobarskas, Lipnickas, Malinauskas, Dambrauskas, Malakauskas, Glovackis, Jagomastas (:jego mośé) ir kt. Germanų kilmės yra: Šneideraitis, Keleris, Zeidelis, Atas (iš Otto), Elvikis, Koncė, Kuncaitis ir kt. Tiesa, tokios pavardės, kaip Šneideraitis, savo priesaga (-aitis) yra lietuviškos, bet jos dygusios iš nelietuviško kelmo: jų šaknis yra vokiška (Schneider). Jau kitų baltų kilčių (latvių, kuršių, prūsų...) kilmės yra šios dabartinės lietuvių pavardės: palatvijo gyventojas

Aišparas iš Aišporas (:latv. ryt. Aižpors = Aizpuris iš Aizpurvis „Užpurvis“), Kazragis (latv. kaza „ožka“ rags „ragas“), Klaipešos krašto pavardė Lacytis (:latv. lācis „lokys“, lācītis) „Lokytis“, Dirzaitis, Zemtūris (del z nelietuviškos, plg. liet. žemė, žemas), Sebitys (plg. skalvio vardą Sebe-gaude 1350 šalia prūsų sebbei „sau“) ir t.t. Turime kiek pavardžių, kilusių dar ir iš kitų kalbų.

Kaip tos svetimiosios pavardės lietuvių tarpe atsirado? Norint susekti tiesą kiekvienu konkrečiu atveju, tektų tirti kiekvienos pavardės istoriją atskirai iš atitinkamų dokumentų. Tačiau bendrai galima pasakyti, kad svetimoms pavardėms pas mus atsirado arba kitataučiams sulietuvėjus, arba kartais, kaip matėme, lietuvių pavardes išvertus į svetimą kalbą, arba pagaliau ir įvairiais kitais keliais. Pvz. neretai lietuvių pavardė Kavolis, Kavolius, nors slavų kilmės (lenkų kowal, sen. rus. ir tarm. koval „kalvis“), dažniausiai yra paveldėta iš senesnių laikų slaviško amato pavadinimo. Panašiai yra atsiradę ir Kriaučiūnai (:lenk. krawiec „siuvėjas“), o Maž. Lietuvoje Šneideriai (:vok. Schneider „siuvėjas“). XVI—XVII a. gudų ir lenkų kalba rašytuose Lietuvos inventoriuose nemaža tokių asmenų pavadinimų pasitaiko. Taip pat kai kurios tokios pavardės ir pavardžiavimo keliu prigijusios. Pasakojama, kad kadaise Vieškniuose pono tarnas, klausiamas (lenkiškai), kur esąs, turėjęs paprotį atsilipti ja tuž (=aš gi čia). Nuo to jis likęs ilgainiui pramintas Jotužu.

Iš dalies svetimomis laikytinos ir iš krikštavardžių kilusios pavardės, apie kurias teks vėliau kalbėti.

Reikšminės pavardžių rūšys

Pavardžių srityje platesnioji visuomenė daugiausia domisi reikšmine puse. Jei kuriam ji nėra akivaizdi, kartais susidomėjęs neretas kreipiasi į žinovą, kad jam išaiškintų jo pavardės reikšmę, kilmę. Bet tai ne visada tėra paprastas dalykas. Tiesa, kad tikriniai vardai, taigi ir mūsų pavardės, yra kilę iš bendrinių. Tai ir nespecialistas gali matyti iš tokių pavardžių, kaip Barzda, Šilas, Juodis, Užupis ir pan. Bet kitų pavardžių reikšmė ilgainiui yra išblėsusi arba ir visai likusi nebeaiški: mat, tos pavardės per ilgus amžius yra labai pakitėjusios, nuo pirmųjų bendrinių žodžių nutolusios arba patys bendriniai žodžiai, tų pavardžių originalai, pagaliau iš gyvosios kalbos, bendrinio žodyno, išnykę. Tokios rūšies pavardžių šiandien yra nemaža: Būkšas, Bišlys, Blýža, Gruopas, Kiáupa, Klóvas, Lagys, Lekna, Máiła, Raubà, Šedýs, Šeikà, Šváupa, Túorė, Váira ir t.t. Taip pat šiandien yra išblėsusi reikšmė pirmųjų sandų (komponentų) ir šių dykamienių pavardžių: Gos-tautas, Aš-mantas, Suv-gailis, Jo-kantas, Ky-mantas ir kt.

Lietuvių pavardės, kurių kilmė šiandien daugiau ar mažiau aiški, yra nevienos rūšies.

(Bus daugiau)

PETRAS ŠIRVOKAS

Nauja Juozo Švaisto knyga
230 psl. įdomiausių lietuviškų nuotykių.

Kaina \$2.75. Kreipkitės į:

NAUJIENAS, 1739 S. Halsted St.
CHICAGO 8, ILLINOIS

LIETUVOS GALYBĖS ŠVENTĖ

Kiekviena tauta turi savo istoriją. Visos tautos — didelės ar mažos — savo dabartį riša su praeitimi, ja didžiuojasi, semiasi stiprybės, gerbia ir mini savo didžiuosius prosnelius, vadus, kunigaikščius ir visus tautai nusipelnčius žmones. Lietuvių tautos istorija yra garbinga, didinga. Ji lietuviui nedaro gėdos, bet atvirkščiai — visą gyvenimo kelią lydi savo garbe, didingumu. Ji buvo aukštai vertinama seniau, tos garbės ir didingumo nenustojo ir šiandien. Visi svetimtaučiai, kurie susipažįsta su Lietuvos istorija, ją vertina, jai skiria nemažą reikšmę ano meto žmonijos gerovei. Čia nėra joks pasigyrimas, vienašališkas įvertinimas, bet tikras istorijos faktas, nors jos priešai stengėsi Lietuvos istoriją klastoti ir didžiuosius nuopelnus sau prisiskirti.

Šventės reikšmė ir prasmė

Turėjome daug kunigaikščių, karo vadų, garbingų moterų ir vyrų. Visų jų nesuminėsi ir neišvardinsi. Jie yra mūsų garbingos praeities istorijos kūrėjai ir gyvenimo vairuotojai. Šios — rugsėjo 8 d. — šventės reikšmė sukasi apie vieną garbingiausio mūsų kunigaikščio — Vytauto didžiojo įvykį, kuris amžių amžiams liks pavyzdys kiekvienam lietuviui, kaip reikia mylėti savo kraštą, kaip reikia viskas jam skirti — net savo gyvybę. Garsus buvo Mindaugas, kaip pirmasis Lietuvos karalius. Garsus buvo Gediminas, Algirdas, Kęstutis, ir jo žmona Birutė. Tačiau visus juos pralenkė, visų pradėtus darbus pabaigė Kęstučio ir Birutės mylimiausias sūnus Vytautas. Jis savo sumanumu, gabumais, energija, didvyriškais žygiais ir darbais pasiekė tos didybės, galios ir garbės savo tautai, kad ano meto Europoje nebuvo galingesnės valstybės, kaip Lietuva. Jos vadus Vytautas buvo laikomas žymiausiu to meto politiką, karo vadu, įtakingiausiu žmogumi ir protingiausiu valdovu. To jis pasiekė tik savo darbu, savo energija, sumanumu; tam jis paaukojo jaunystę, sveikatą, išmintį iki sulaukė savo gyvenimo pabaigai pilnai užsitarnautos garbės. Iš lietuvių ir svetimųjų.

Karūna ir jos reikšmė

Ano meto karūna buvo pats didžiausiasat pildas valdovams už jų darbus. Dėl to visi kunigaikščiai visomis išgalėmis — per kitų lavonus — siekdavo karūnos. Didysis kunigaikštis Vytautas, nors buvo pilnai to vertas, sulaukęs seno (sakoma 80 metų) amžiaus, bet nesiveržė prie tos garbės. Tik 1429 m. Lucko suvažiavime kilo iš svetimųjų mintis, kad Vytautas, kaip ano meto gar-

bingiausias valdovas, reikia karūnuoti ir paskelbti Lietuvos karaliumi. Sutiko su tuo ir Vytautas, nes karūnos užsidėjimu ir papuošimu savo galvos, jo manymu, buvo pats geriausias būdas nutraukti visus ryšius su Lenkija ir Lietuvą padaryti savistovią ir laisvą valstybę. Šiam istoriniam faktui buvo nustatyta data 1430 metų rugsėjo 8 d. Kas atsitiko, kad Vytauto sumanymas, pasiryžimas, visų jo darbų, kovų bei garbės apvainikavimas buvo sukludytas, žinome iš istorijos. Žinomi ir kaltininkai. Kaip kas begalvotų ar kokias išvadas bedarytų, bet vieną išvadą turėtų visi priėti: lenkų padaryti žygiai apvainikavimui suardyti būtų nepasisekė, jeigu ne netikėta mirtis. Antroji iškilmė data — lapkričio 8 d. — būtų tikrai atžymėjusi Vytauto karūnavimą, jei spalio 27 d. jis nebūtų miręs. Jo reikšmė būtų ta, kad Lietuvos valstybė būtų suardžiusi visas unijas, kurios ją buvo anksčiau surišę su kitomis valstybėmis. Reikia prileisti, kad šiandieninės Lietuvos būklė stovėtų kitokioje padėtyje, negu ji yra dabar.

Tautų stiprybės šaltinis

Kiekviena tauta, galinga, silpnė, didelė ar maža, savo stiprybę riša su praeitimi. Ir lietuvis tos stiprybės iš savo tautos praeities gali pasisemti tiek, kad jo jokios audros, jokios kančios neįveiks. Praeitį lietuvi išlaikė nenuatausję, svetimųjų dėtos pastangos iš jo padaryti kitokią nedavė vaisių, bet įkvėpė jėgos, pasiryžimo ir pastangų iškovoti antrąjį didelį džiaugsmą ir laimėjimą — 16 Vasario šventės paskelbimą, — kuri yra tęsinys garbingos praeities, ji padeda ir dabartiniu sunkiausiu teroro ir (Tęsinys 11 psl.)

LIETUVISKA ISTAIGA

SAFETY OF YOUR SAVINGS

B.R. PIETKIEWICZ PRES.

Lietuvių Taupymo ir Skolinimo Bendrovių Lygos Narys

kuriose kiekvieno santaupos yra apdraustos iki \$10,000.00, o namų paskolos duodamos lengvomis sąlygomis.

CHICAGO SAVINGS & LOAN ASSN.

6234 SOUTH WESTERN AVE.

CHICAGO 36, ILLINOIS

CRANE SAVINGS & LOAN ASSN.

2555 WEST 47th STREET

CHICAGO 32, ILLINOIS

DISTRICT SAVINGS & LOAN ASSN.

3430 SOUTH HALSTED STREET

CHICAGO 8, ILLINOIS

MIDLAND SAVINGS & LOAN ASSN.

4038 ARCHER AVENUE

CHICAGO 32, ILLINOIS

ST. ANTHONY SAVINGS & LOAN ASSN.

1447 SOUTH 49th COURT

CICERO 50, ILLINOIS

UNIVERSAL SAVINGS & LOAN ASSN.

1800 SOUTH HALSTED STREET

CHICAGO 8, ILLINOIS

DĖL NAMAM REIKMENŲ VISUOMET LANKYKITE ŠIĄ

ERDVIA IR PATOGIA SENIAUSIA LIETUVIŲ BENDROVĖS KRAUTUVĖ

PROGRESS FURNITURE CO.

4181-83 ARCHER AVE.

Tel.: LAFayette 3-3171

Brighton Parko Kolonijoje.

KAS DIENĄ ČIA RASITE DIDŽIAUSIAS PREKIŲ VERTYBES Naujausių madų, gerųjų išdirbysčių rakandų, kaurų, pečių, televizijos aparatų, refrigeratorių, plovyklų, vaikams rakandų ir visų kitų namam reikmenų. LENGVI IŠSIMOKĖJIMAI PRITAIKOMI VISIEMS.

GARSINKITES NAUJIENOSE

MUTUAL FEDERAL SAVINGS REKORDAS...

- Įsteigta Chicagoje 1905 metais.
- Nuo 1905 metų ši bendrovė pergyveno karus, ekonomines depresijas, panikas ir krizes, ir savo taupytajams išmokėjo kiekvieną sutaupytą dolerį.
- Aukštus dividendus išmokėjo visada be perstojimo.
- Partrauksim jūsų pinigus iš kitur, jei atnešite savo banko knygutę.

PRADĖKITE TAUPYTI ŠIANDIEN!

AND LOAN ASSOCIATION

2202 W. Cermak Road, Chicago 8, Ill.

JOHN J. KAZANAUSKAS, Pres.

Tel.: Virginia 7-7747

MUTUAL FEDERAL SAVINGS

Skausmų ir pacientų žudikas

Vieną kartą žinomas kauniškis profesorius prasitarė:

— Amerikiečiai turi puikių anestezijos priemonių: pacientas jokių skausmų nejaučia, visiškai užminga...

— Ir daugiau niekad nebenubunda, — pridūriau juokais. Mano nuostabai profesorius prajuko iki ašarų ir atsakė:

— Retai... labai retai...

Stebėjau ir nežinojau, ką tikrai manyti apie tas puikias užmigdymo priemones, kol į mano rankas nepakliuvo vienas amerikoniškas žurnalas su tokiomis žiniomis apie anesteziją:

— Anestezija toli paliko eterio kaukes ir morfino stovį, buvusį prieš dvidešimt metų. Šiandien, per kritiškas operacijas, pavyzdžiui, širdies viduje, net aštuoni skirtingi skausmo malšintojai (žudytojai) gali būti duodami, kad palengvintų paciento dalį ir chirurgo uždavinį. Net ir mažose operacijose vaistai gausiai vartojami nepatogumams pašalinti. Bet ir geriausias iš naujųjų technikų turi savo pavojus. Praeitą savaitę du aukšti Bostono anestezijos ekspertai, Henry K. Beecher ir Donald Todd, pateikė įrodymus, kad moderniška anestezija žudo ne vien skausmą, bet dar ir sukrečiančiai didelį procentą pacientų.

— Jų atradimai, pranešti mėnesiniame ANNALS OF SURGERY:

— Iš 599,548 operuojamų pacientų, tyrinėtų dešimtyje universitetų ligoninių per penkių metų tarpą (1948-52), 383 numirė nuo anestezijos. Vidurkis vienos mirties 1,560 pacientų. Beveik ketvirtadalis visų operacinių mirčių, priskaitomų kitoms priežastims, negu pačių pacientų ligos, buvo nuo anestezijos.

— Vyrų mirtingumas nuo anestezijos buvo didesnis, negu moterų. Priežastis: vyrai, algų uždirbėjai, linko atidėti gydymą iki liga įsigalėdavo, buvo bendrai daugiau jautrūs anestezijos nuodingiems efektams dėl širdies ir cirkuliacinių ligų.

— Labiausiai pavojingas iš visų vaistų yra curare, muskulų atleidėjas, geriau žinomas kaip nuodai, su kuriais pietų Amerikos indijonai ištepėdavo strėles. Jis atsako už trečdalį mirčių, kurių priežastimi yra anestezija: viena mirtis iš 370 pacientų. Kai vartojamas draug su eteriu, curare pasidaro dar pavojingesnis, iššaukdamas vieną mirtį iš 250 pacientų. Suteikiamas svarbioms operacijoms, curare mirtingumą pakelia iki vienos mirties iš 192 pacientų.

— Ar curare ir kitoki rizikingi vaistai (pav.: thiopental, cyclopropane) turėtų būti pašalinti iš ligoninių? Beecher ir Todd mano, kad ne. Bet jie skatina, kad vaistai "dabar

vartojami būtų laikomi kaip bandomi... pritaikomi, kai ryški nauda gali būti gaunama". Daktarai anesteziją laiko kaip visuomeninės sveikatos problemą. Pritaikytas visai U.S. mirtingumo kiekis, atidengtas Beecherio ir Todd, rodo, kad apie 5,100 amerikiečių kiekvienais metais miršta nuo anestezijos.

— Dentistai, kaip ir chirurgai, turi gerą priežastį būti atsargūs, vartodami anesteziją. Aštuoniolika iki dvidešimt pacientų nuo anestezijos kiekvienais metais miršta US dentistų kabinetuose (įstaigose). Daž-

niausiai atsitinkanti mirties priežastis yra smegenų sužalojimai nuo hypoxia (deguonies trūkumas), paeinantis nuo netinkamo sumaišymo anestetinių dujų, kurios niekad neturi turėti mažiau, kaip 20% deguonies. Pacientas gali pakelti ir mažesnę dozę, negu šis

minimumas, bet jeigu ji pailginta arba pakartota, tai jis gali pereiti asmeninį pasikeitimą arba išlikti tikrai kaip niauri "daržovė". Vieno dentisto pasiūlytas priešnuodis (antidotai): "Jokių dentistinių anestezijų ne ligoninėje". — K. Taliunevičius

Taupymas yra turtingumo šaltinis

Pradėk taupyti tuojau... Mes mokam aukštus dividendus. Mūsų bendrovės laikomi pinigai apdrausti iki \$10,000.

MIDLAND SAVINGS & LOAN ASS'N.

4038 Archer Avenue Tel. Lafayette 3-6719

Sekretorius AUGUST SALDUKAS

Už Taupomus Pinigus Mokame 3½ Nuošimčio

Matched
Beauty
and Efficiency

THE 1954

Whirlpool

ALL-FABRICS WASHER AND DRYER

Now, with these perfectly-matched Whirlpool units, enjoy exclusive, new *Guide Lite Control* of the greatest advantages in modern home laundering! At a touch, these work-saving "washday specialists" give you sunny-fresh Clinic-Clean washings... fluffy-soft, effortless drying... almost-human gentleness with even your most delicate fabrics. Own the Washer, the Dryer, or both Guide Lite Whirlpool beauties!

In WASHING...greater economy and cleaner clothes

- Re-use hot, sudsy water with super-thrifty **Suds-Miser**. **WASHER ONLY**
- Save additional water with new **Select-a-Level** filling.
- Wash clothes **Clinic-Clean**—so gently—with **Agiflow Action**.
- Get white, brighter ironing results with famous, extra-thorough **Seven Rinses**.
- Delicate Fabric Guide.
- **5-YEAR WARRANTY** on transmission.

Matchless
Value!

Guaranteed Electric Appliance and Furniture Co.

2876 WEST CERMAK ROAD

BISHOP 7-3333

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

KALBOS DALYKAI

REDAGUOJA
DR. P. JONIKAS

LAIKRAŠTINĖS KALBOS TAISYMAI

Čia vėl pateikiame pluoštelių laikraštines kalbos netaisyklumą su taisymais.

Kai kurie skaitytojai yra mus raginę duoti daugiau šio-kių taisyčių. Bet apgailėtina, kad mūsų laikraštinkai, redaktoriai, atrodo, nepakankamai tepasinaudoja kalbininkų patarimais.

1. Pinigai bus išleisti užpirkti Amerikoje *medvilnę* 11 mėnesių *laikotarpy*. — Turėtų būti: Pinigai bus išleisti užpirkti *medvilnei* Amerikoje 11 mėnesių *laikotarpiu*.

2. Jie aptaria Šiaurės Afrikos kovą *prieš* prancūzų valdžią. — T. b.: Jie aptaria Š. A. kovą *su* prancūzų valdžią.

3. *Pasekmėje* to buvo *atspausdinta* knygutė "Kaip senieji lietuvininkai gyveno". — T. b.: *To vaisius* (*pasekmė, paseka*) buvo knygutės "K. s. l. g." *išspausdinimas*.

4. *I* metus kolūkiečiai vidutiškai išdirba 140-160 darbdienių. — T. b.: *Per* metus...

Bet derą sakyti: Kai vaikas suaugo *i* metus, surimtėjo.

5. Dažnai nesuprantama, kad šitas žodžių pasaulis, vystosi visai kitame plane, negu

taip vadinamos "realybės" pasaulis. — T. b.: ... negu vadinamosios "realybės" pasaulis.

6. *Sakysime* aprašyme apie *Chicagą* pasakytą. — T. b.: *Sakysime, Chicagos* (Čikagos) aprašyme pasakytą.

7. ... apklausinėjus *MVDistą* Viktorovą. — T. b.: ... apklausinėjus *emvedininką* (*emvedistą*, arba: *MVD pareigūną*...) Viktorovą.

8. Anglijos užsienių reikalų ministeris šiuo klausimu kaip tik dabar važinėja po Europos *sostines*: *jieškant* paramos *šiam reikalui*. — T. b.: Anglijos užsienio r. m. šiuo klausimu (tiksliau: šiuo reikalu) dabar ir važinėja po E. *sostines*, *ieškodamas* (pagal "Lietuvių kalbos vadovą": *jieškodamas*) paramos *šiam reikalui*.

Žinoma, jei pirmajame sakinyje vartotume žodį *reikalui*, tai antrajame, stilistiniiais sumetimais, jį tektų kuo kitu pakeisti (šiam dalykui, tikslui...).

9. Remeikiai pakrikštijo savo ketvirtąjį vaiką *Gedimino Antano* vardais. — Remeikiai pakrikštijo k. s. vaiką *Gedimino Antano* vardais.

Angliškuju skolinių žodynas

(Tęsiny iš Nr. 212)

bukmeikeris (bookmaker), knygų spausdintojas, gamintojas. — Aš visada norėjau tapti dideliu *bukmeikeriu*, bet netapau nei mažiuku.

bukseleris (bookseller), knygų pardavėjas. — Seniau Amerikoje būdavo daug lietuviškų *bukselerių*, kurie važinėdavo po lietuvių kolonijas, pardavinėdavo knygas, užrašinėdavo laikraščius ir paprastai vadindavosi keliaujančiais agentais.

bukštoris (bookstore), knygų krautuvi, lietuvių dažniausiai vadinama "knygynu", tik kai kada *bukštoriu*. — Sakai, nori tą knygą gauti, tai nueik į dypukų *bukštorį* ant *Olstryčio*, ir gausi.

buldiogas (bulldog), storalūpis, bukalūpis šuo, buldogas; perkeltine reikšme: drąsus, atkaklus. — Dabar aš turiu puikų *diogą* — *buldiogą*! *Mai, mai*, koks jis drąsus ir atkaklus, kaip tikras *buldiogas*.

buletas (bullet), kulka. — *Buleto*, čia nerasi, daktare, neieškok, ba jis ėjo ir perėjo klaurai visą mano šlaunį ir susmigo į *matrasą*; ir tik susimildamas nešauk policijos, ba mano boba šovė, ne *raberis*.

buletinas (bulletin), patikimas pranešimas; periodinis laikraštėlis ar knygelė, kurioje surašomi nuveiktieji, veikiamieji ir būsimieji draugijos, bendrijos ar susivienijimo, kaip pvz. Susivienijimo Lietuvių Amerikoje laikraštėly "Tėvynė", darbai. — Ta mūsų "Tėvynė", gerbiamasis, jau nebe laikraštis, o tikrai susivienijimo *buletinas*.

būm (boom). Jungtinėse Amerikos Valstybėse šiuo žodžiu paprastai suprantama gerovė, kada darbai puikiai eina, kada visi dirba, pinigų turi ir daug perka. Ir lietuviai šitą žodį daugiausia tik šita reikšme ir tevatvoja, nors jis ir daugiau turi reikšmių. — Po didžiojo *diprešino* prasidėjo *būm* su antruoju karu, bet dabar jau atrodo, kad jis baigiasi, nes šnekama apie naują *diprešingą* ar *risešingą*. Žiūriu, kad tavo *saliūne* baisus *būm* eina.

būmyti (to boom), siūlyti; girti, aukštinti. — Prieš *elekšinus* net patys didieji Čikagos *peiperiai* ėmė *būmyti* mūsų tautietį Olj. Taftą "*Tribiūnas*" *būmino*, *būmino* ir visai *nubūmino*.

būmperis (bumper). Nors šitas žodis ir daugiau ką reiškia, bet lietuviai jį supranta ir vartoja tik automobilio atramai ar atsparai vadinti. — Per *Čalio burdę* pasigėriau ir, važiuodamas namo, taip smarkiai trenkiau į *postą*, kad visą *būmperį* ir *radiatorių* *susmešinau*. Dabar *karų būmperiai* atrodo kaip sidabriniai, ba visada žiba.

buščius (bunch), žmonių ar gyvulių būrys; vienokių daiktų krūva. — Kai nuvažiuoji vasarą į tuos lietuviškus *piknykus*, tai, sakysiu, visur tik *bunčiai* žmonių apie stalus, apie *barą*, apie *karus*... Kviesčiau tik du, o atėjo visas *bun-*

čius. Tokius didelius *bunčius* kvietkų sunesė tam nabašninkui. Ar matei, kai tas didelis *bunčius* bičių nusileido į tą medį. Vaje, vaje, kokie dideli *grėpsų būniai* šiomet kabo, net *brenčiai* nulinkę.

buñdulis, *buñdulas* (bundle), ryšulys; "pundulus", "pundas". — Prieš *Krisimą* šitoj *kontrėj* tai žmonės visai *sukreizevoja*, ba visi tik perka, tik *runina* su didžiausiais *bunduliais*, rodos, kad per visą metą būtų nieko nepirkę ir namo neparsinešę. Tai iš kur dabar su tokiu dideliu *bunduliu*?

būrbonas, *burbonas* (bourbon whisky), tokiu vardu degtinė, pradėta vartyti *Kentucky* (Kentoki) *steite*, *Bourbon* (Burbon) apskrity, o dabar bendrai taip vadinama kiekviena degtinė, kuri vartyta iš kukurūzų. — Duok man gero, stipraus *burbono*, kurį tuoj pajunta ne tikai gerklė, bet ir galva. Sako, kad *Kentokė* yra *burbono* tėviškė; gali būt, ba te geriausia degtinė išvaro. Nesiuilyk man vyno ar *brendės*, ba aš barščius tik valgiau, o gerti geriu degtinę — *andret prūf burboną!*

būrdas (board), įnamio savo bute laikymas ir jo aprūpinimas valgiu ir visu naminiu aptarnavimu. — Kai atvažiauju į Ameriką 1907 m., tai už *burdą* mokėdavau tik tris dolerius į nedėlią ir gaudavau *ruimą*, valgį, *landrę* — viską. Anais laikais mano žmona laikydavo ant *burdo* po 5 ar kartais ir po 7 *burdingierius*, o dabar moterys ir vieno nenori laikyti, nes sako, kad, girdi, *tūmač vuork*, *tūmač trobal*.

būrdė (birth day), gimtoji diena, gimimo diena. — Kam da sakai, kad mane myli: jei mylėtum, tai būtum nupirkęs *prezentą* ant mano *burdės*, o dabar — nieko... Klausiu, kiek aš metų: taigi jau 65 *burdes* suskaičiau, o 66-tą, atrodo, skaitysiu Tautiškosė, ba jaučiuosi visai *ratin*.

(B. d.)
Dr. Alg. Margeris

Piguji knygų mėnesį nuo rugsėjo 1 iki 30 d. paskelbė leidykla Gabija. Per šį mėnesį, knygas išrašant tiesiog iš leidyklos, jos gaunamos su 25% iki 70% nuolaida. Atpigintų knygų sąrašas gaunamas leidykloje, parašius šiuo adresu: Gabija, 335 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y.

Moving Moving
PERKRAUSTYMAS IŠ ARTI IR TOLI
ILGŲ METŲ PATYRIMAS — PIGUS SAŽINGAS PATARNAVIMAS.
NAUJI DIDELI SUNKVEŽIMIAI — PATOBULINTI PERKRAUSTYMUJ
IRANKIAI, KAIP PATYS SUNKVEŽIMIAI, TAIP IR JŪSŲ PERKRAUSTOMI BALDAI YRA APDRAUSTI — INŠIURINTI.
J. NAUJOKAITIS 2022 WEST 69th STREET, CHICAGO
29, ILLINOIS. Tel.: WALbrook 5-9209

Roosevelt Furniture
Pavasarinis birželio mėn. matrasų ir brangesnių.
IŠPARDAVIMAS
Galite įsigyti naujus matrasus ir springsus Slumberon, Englander, Pilo Rest ir kitų išdirbysčių. Atvykite į šią lietuvišką baldų krautuvi ir pasirinkite moderniškiausių baldų prieinamomis kainomis ir lengvomis sąlygomis.
ROOSEVELT FURNITURE CO.
2310 W. ROOSEVELT ROAD Tel.: SEeley 3-4711
Krautuvi atidaryta sekmadieniais nuo 11 iki 4:30.

NAUJIENOSE galima užsisakyti
ARGENTINOS LIETUVIŲ BALSĄ
Argentinoje gyvena didokas lietuvių skaičius. Pastaraisiais metais tą kraštą pasiekė dar keli šimtai lietuvių. Amerikiečiai ten turi giminių, draugų ir pažįstamų. Norintieji sekti visuomeninį Argentinos lietuvių gyvenimą yra kviečiami užsisakyti geriausia Pietų Amerikos lietuvių laikraštį — ARGENTINOS LIETUVIŲ BALSĄ. Metinė jo prenumerata yra tikrai \$3.00. Laikraštį gausite jei pasiusite \$3.00 Money Orderį arba čekį tokiu adresu:
NAUJIENOS
1739 So. Halsted St. Chicago 8, Ill.

NELAUKITE —
RYTOJ GALI BUTI PERVELU!
Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi išituks, neturėsite jokių nemalonumų.
"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"
O'MALLEY & McKAY, Inc.
222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas CEntral 6-5208
Generaliai Agentai šių Kompanijų:
COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

Lietuvaitė Izraelio Prezidentūroje

ONA ŠIMAITĖ PREZIDENTO BEN ZWI BUVO PAKVIESTA PAKVIESTA PAKVIESTA IR PASIKALBĖTI

Ona Šimaitė ilgus metus buvo Kauno, o vėliau Vilniaus universitetų bibliotekos tarnautoja. Praeito karo metu, pradėjus naciams smarkiai siautėti, ji teikė pagalbą suimtiesiems ir persekiojamiems. Ji stengėsi pagelbėti ir persekiojamiems žydams. Vienus laikų išpėdavo apie artėjantį pavojų, kitiems parūpindavo maisto, tretiems įteikdavo liudijimus ir padėdavo pabėgti iš geto. Šimaitė glaudžiai bendradarbiavo su kitais lietuviais, teikusiais pagalbą persekiojamiems žydams.

Bet vokiečių okupacijos metu ji pati pateko į nacių rankas. Geštapininkai, patyrę, kad ji teikianti pagalbą žydams, ją paėmė suėmė, mušė, žiauriai kankino ir tyčiojosi. Vėliau jai buvo paskirta mirties baismė, bet ji, profesoriams spaudžiant, buvo pakeista kalėjimu iki gyvos galvos. Šimaitė buvo išvežta į Vokietijos kalėjimus, o vėliau perkelta į Strasburgą. Ten sąjungininkų karo jėgos ją ir išlaisvino.

Šimaitė kurį laiką gyveno Prancūzijoje, pačiame Paryžiuje ir provincijoje. Praeity metais ji išvažiavo į Izraelį. Ten ją iškvietė Lietuvos žydai, išsigelbėjusieji iš nacių nasrų ir šiandien gyvenantieji Izraelyje. Dabar Šimaitė gyvena Izraelyje, ūkio kooperatyve. Ji buvo paprašyta atvažiuoti į Prezidentūrą, pasikalbėti ir pasisvečiuoti. Štai Šimaitės to atsilankymo išpūdžiai:

Izraelio Prezidento žmona, ponija Rachelė Ben Zwi, mane paprašė atvykti į prezidentūrą kartu su kitais 4 asmenimis. Pakviestųjų tarpe buvo du žydai poetai laureatai ir du narodnikai — rusų liaudininkai: poetė Anda Pinkerfeld, poetas Fišmanas, 85 metus einęs rusų narodnikas Mendel Rozenbaumas ir 72 metų Ksenija Panfilova.

Rozenbaumas yra Breškobreškovskos kovos draugas. Jis yra parašęs ir rusų kalba išspausdinęs nepaprastai gražius atsiminimus apie Breškob-

reškovskos pastangas nuversti caro valdžią. Tie atsiminimai supinti su žydų liaudies padavimais. Me parodo, kaip savo laiku rusai ir žydai bendromis jėgomis kovojo prieš tironiją. Iš tų atsiminimų šiandien būtų galima padaryti nepaprastai puikus filmas.

Ksenija Panfilova yra sena rusų liaudininkė kovotoja. Ji yra liaudininko Zilberbergo, kuris 1905 m. caro valdžios buvo pakartas, žmona. Išauginusi mažą dukterį, ji nutarė važiuoti į Palestiną. Žydai yra nepaprastai daug padarę rusų tautos laisvės kovoms, todėl ji — būdama rusė, jautė savo pareigą pagelbėti žydams kovoti už savo laisvę. Palestinon ji atvyko prieš 22 metus, kur ir iki šios dienos ji gyvena. Ji turi nepaprastai gabią plunksną ir parašė daug straipsnių apie rusų narodnikus kovotojus, rusų rašytojus ir poetus. Ji yra nepaprastai energinga ir veikli moteris, artima dabartinės Izraelio prezidentienės draugė.

Iš Prezidento Rūmų buvo pasiūstas automobilis pakviestiesiems atvežti.

Mus visus labiausiai nustebino tas faktas, kad prie Izraelio prezidento rūmų nebuvo jokios sargybos. Tikslai rūmų viduje pamatėme porą policininkų, daugiau nesimatė jokių ginkluotų vyrų. Šis faktas yra būdingas dar ir todėl, kad neseniai Izraelyje nustojo karą veiksmi, kad pastėnyje dar ir šiandien pasitaiko neramumų, kad taika dar nepasirašyta su kaimynais.

Visus mus maloniai sutiko prezidento adjutantas, o už valandėlės pasirodė ir pati Ponia Prezidentienė. Ji yra paprasta, nuoširdi, labai kukliai apsirengusi moteris. Turiu pačioje pradžioje pastebėti, kad Izraelio Prezidento žmona nevertuoja jokios kosmetikos.

Keli šilti ir nuoširdūs žodžiai sudarė nepaprastai gerą savijautą. Nei vienas pakviestųjų nesijautė, kad jis būtų svečiuose pas aukštai pastatytą poniją.

Netrukus atvyko į namus ir pats prezidentas. Jis taip pat nuoširdus žmogus. Neseniai Izraelio Prezidentas Ičakas Ben Zwi buvo apdovanotas premija už vieną mokslinį darbą. Pašnekėsyje jaučiama didelė Ben Zwi erudicija ir žmoniškasis nuoširdumas.

Po pietų gerėme kavą. Kaip Prezidentas, taip Prezidentienė su kiekvienu kalbėjo tuo reikalu, kuris kiekvienam buvo įdomiausias. Man asmeniškai arčiausiai prie širdies buvo ir tebėra knygos. Man rūpi lietuviška knyga, pasiteiravau pas Prezidentienę ir apie žydiškos knygos būklę.

Prezidentas pareiškė, kad Izraelyje spausdinama nepaprastai daug knygų. Gyventojai

9 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. —SATURDAY, SEPTEMBER 18, 1954

labai plačiai jas skaito. Visos spaustuvės turi daug darbo. Spausdinami nauji veikalai, spausdinamos ir senų veikalų naujos laidos. Bet pats Prezidentas man parodė kelis nepaprastus spaudos darbus, baigtus šiais metais. Jis man parodė Jošuto išleisimą išleisimą Talmudą, viso 19 tomų. Tai nepaprastai dalykas spaudos srityje. Be to, tai yra darbas buvusių nacių vergų — kacetininkų. Izraeliui išsikovojus nepriklausomybę, čia suvažiavo didokas buvusių kacetininkų skaičius. Kad jie nebūtų be darbo, Jošutas davė jiems spausdinti Talmudą. Jie atliko šį darbą nepaprastai puikiai. Užklausaui Prezidentą, ar yra užsilikusių senų rašytų knygų. Prezidentas parodė vieną tokią užsilikusią knygą, kuria verta susižavėti.

Prezidento adjutantas parodė mums visą Prezidentūrą, parką ir statomą medinį baraką, kuriame netolimoj ateityje bus suruoštas muziejus iš prezidento gaunamų dovanų, laiškų, knygų ir kt. Reikia pasakyti, kad Palestinoje yra nepaprastai daug barakų, laikinai prieglaudai pastatytų. Suvažiavo čia daug žmonių, dešimtys tūkstančių, jiems reikalinga užuovėja ir pastogė. Dabartinis vyriausybės galva iki paskyrimo dienos taip pat gyvena mediniame barake.

Reikia pastebėti, kad Prezidentūroje yra daug vertingų žydų dailininkų meno paveikslų. Jų tarpe ypatinga savo technika išsiskiria Muzikanskio paveikslas "Sena sinagoga", spalvingai ir nuotaikingai vaizduojanti maldyklos vidų.

Savo laiku Bobruisko žydai padovanojo rusų carui torą. Vėliau ta tora buvo patekusi į Ameriką, o šiandien ji yra Izraelio prezidentūroje. Be to,

čia yra labai gražūs Italijos ir kitų pasaulio kraštų žydų rankų išdirbiniai.

Pats skaudžiausias dalykas Izraelio Prezidentūroje, tai paties Ben Zwi sūnaus portretas. Kaip žinome, Eli Ben Zwi, dabartinio prezidento sūnus, nepriklausomybės kovų metu pateko į priešų rankas ir ten jis buvo nukankintas. Prezidento sūnus buvo gražus, energingas jaunuolis.

Rachelė Ben Zwi, dar nebūdama prezidentienė, norėdama numalšinti savo širdies skausmą, įsteigė vaikams našlaičiams prieglaudą. Ta prieglauda ir dabar gyvuoja. Reikia žinoti, kad Izraelyje beveik nėra tos šeimos, kurioje kas nors nebūtų žuvęs nepriklausomybės kovų metu.

Prezidentienė papasakojo, kad savo laiku iš Amerikos ji gavusi kosmetikos siuntinėlių. Ji padėkojusi siuntėjams už dovaną, bet tuo pačiu metu pastebėjusi, kad asmeniškai ji jokių dovanų nepriimanti. Visa tai, kas ateina josios vardu, eina Izraelio našlaičiams. Be to, ji pati, kaip agronomė, geriausia kosmetika laikanti saulę ir lietu. Jokių kitų kosmetikos priemonių ji nepripažįstanti ir nevertojanti. Aš pastebėjau, kad jai, kaip diplomatinės damai, teks vartoti kosmetiką. Ji tuojau man atsakiusi, kad kosmetikos nevertojusi ir niekad nevertosianti...

Prezidentūroje pokalbių metu priminiau atsakomingsiems Izraelio pareigūnams ir apie lietuvių tautos vargus ir kančias karo metu ir pokariniam laikotarpyje.

Kaip Prezidentas Ičak Ben Zwi, taip ir jo žmona Rachelė yra inteligentiški ir nuoširdūs žmonės. Jie labai gerai supranta bei užjaučia ir kitų vargus.

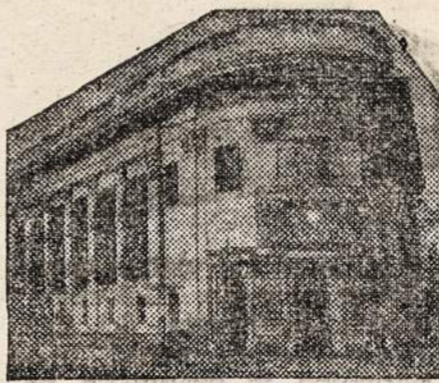
TORONTO VARPO CHORO 2 KONCERTAI

dir. muz. Stasys Gailevičius

ŠEŠTADIENI SPALIO 2 DIENĄ 7:30 VALANDA VAKARO
SEKMADIENI SPALIO 3 DIENĄ 3:30 VALANDA PO PIETU

Šie Patarnavimai Teikiami Jums Čia:

- TAUPMENŲ SĄSKAITOS—Kiekviena sąskaita Federal Savings & Loan Insurance Corp. apdrausta iki \$10,000.00.
- SAUGIOSIOS PASIDĖTI DĖŽĖS—Jūsų brangenyboms nuo gaisro ir vagystės apsaugoti.
- APDRAUDOS TARNYBA—Visokeriopa Apdrauda visiem jūsų reikalams patenkinti.
- NAMŲ PASKOLOS—Pagerinimui, remontui, statybai arba pirmumui jūsų namų.
- PINIGŲ KEITIMAS—Čekių keitimas — Money Orders.
- UTILITY UŽSIMOKĖJIMAS—Vandeniui, Šyiesai, Gazui.

FAIRFIELD SAVINGS and LOAN ASSOCIATION

TURTAS praneša \$27,000,000.00

Kampas Milwaukee - North - Damen Ave's

Telefonas: EVerglade 4-3600

- KELIAUNINKŲ ČEKIAI
- PUBLIKAI NOTARAS
- Pajamų mok. apskaičiavimas
- Informacija, Patarnavimai
- RAŠTINĖS VALANDOS:

- Pirm., antr., penkt. 9 iki 4 p. p.
- Treč. 9 iki 1 po pietu
- Ketvirtadienį 9 iki 8 vak.
- Šeštadienį iki 12 vidudienį.

Knyga be savito veido (Anatolijaus Kairio "Auksinė sėja")

Anatolijus Kairys, trentyje išleidęs poezijos rinkinį "Blaškomi lapai", išėjo su antra eilėraščių knyga "Auksinė sėja". Paprastai į kiekvieną debiutą yra žvelgiama "pirmųjų bandymų" mastu, bet bandymų kriterijais nebegalima vertinti tolimesnių autoriaus darbų, kuriuos jis paskelbia viešumai.

Kai kurie recenzentai A.Kairio "Blaškomuos lapuos" rado tam tikrų poetinių prošvaisčių. Dr. J. Grinius viename "Tremties mokykloje" atspausdintame straipsnyje "Blaškomų lapų" autorių buvo įrikiavęs ryškiausių jaunesnės kartos poetų eilėn. Jei neklystu, Anatolijaus Kairio vardas garbingai šliejosi šalia Alfonso Nykos Niliūno, Henriko Nagio bei kelių kitų. Prisiminus, jog "Tremties mokyklą" redagavo pats Kairys, minėtu kurjozu netenka (ir neteko) per daug stebėtis.

"Auksinė sėja" atspausdinta 57 eilėraščių, padalinti į keturius skyrius. Knygos padalinimas skyriais nėra atsitiktinis dalykas ar grynai techniškas knygos išplanavimo reikalas. Skyrių, kaip ir pačių eilėraščių, antraštės yra organiškos visumos dalys. Pripuolama eilėraščių rikiuotė tiek pat nepateisinama, kiek ir atsitiktinis atskirų strofų sudėstymas po bendru pavadinimu. Anatolijaus Kairio rinkinyje toji negerovė nepaprastai aiški: atskiruose skyriuose sutalpinti eilėraščiai niekuo vieni nuo kitų nesiskiria.

Jau pirmuosius rinkinio eilėraščius skaitant, į akis krenta gana didelė naujesnio žodžio, naujesnio išsireiškimo ieškojimo pastanga. Deja, pastangos tik labai retais atsitikimais yra bent minimaliai vaisingos. Nepasakytume, kad autorius būtų tiesiogiai prasme kieno nors įtakoje. Antra vertus, jis yra visos lietuvių poezijos įtakoje vien dėl to, kad nepajėgia susidaryti iš kitų autorių poezijos išsiskiriančio veido. Tačiau kai kuriuose eilėraščiuose (ir atskiruose posmuose) Kairys nuaidi Niliūnui: "Namai, privertę mano širdį plakti / Gyvenimo prasmės ir jo idėjomis. / Jūs dideli ir šviesūs, lyg jaunystė / Olympo laukuosna mane išvedusį, / Kad ten, kovoje, už jūsų garbę kristų / Ir mano siela, įsiprasminimą radusi". ("Namai" 25 psl.). Eilėraštyje "Vėlinių vakare" autorius posmuoja su aiškiu giminingumu Henriko Nagio kūrybai: "Atėjo niūrios mano žemei dienos: / Rudens ilgieji ir tamsieji vakarai — / Visi apsėda židini, lig vieno, / Ir klausosi liepsnos drėbėjimo liūdnei". (13 psl.).

Patriotiniai motyvai Anatolijaus Kairio eilėraščiuose randa pakankamai daug vietos.

Tiesa, autorius juos bando spręsti kiek kitaip, tačiau nesėkmingai ("Giesmė lakštungalai" 11 psl.).

Visoje "Auksinė sėja" pastebima, turbūt, tik jos autoriui būdinga, šypotis verčiant maniera: nesuprantamas pamėgimas atskiru šriftu pabrėžti minties paryškinimui nepasitarnaujančius žodžius. Pavyzdžių galime rasti 11, 33, 69 ir 81 puslapiuose. Atskiro "dėmesio" yra vertas eilėraščių "???", kurio paskutinė strofa atrodo šitaip:

Paliks tik tas, kas rasta
šiam dieviškam mite: ?

Keliauja mano dienos
Klaustukų grandine. (74 p.)

Kad ir su koku atsidėjimu ieškotume tikrai save pateisinančių gabalų, jų rasti negalėtume. Vienintelė išimtis visoje

knygoje yra "Pavogtoji nuotaika". Jeigu Anatolijaus Kairio rinkinyje "Pavogtai nuotakai" panašių eilėraščių būtų daugiau, gal ir visa kalba apie "Auksinę sėją" būtų, daugiau ar mažiau, kitokia.

Paskutinis šiaudas, kurio dažnai griebiasi recenzentai, yra jungiamas į nuoširdumo klausimą. Nuoširdumas, savo laiku, buvo laikomas ne viena poezijos "nuodėmė" galinčia išpirkti dorybę. A.Kairio "Auksinė sėja" visiškai sugriauna panašų teigimą. Daug nuoširdumo randame, kad ir šiame posme: "Šiandien Tau laiškas parašytas. / Bet nebijok! Jis amžinai ant mano stalo liks gulėt. / Jame tik vienas naujas žodis, / Tikriau: tiktai viena nauja raidė". Todėl peršasi kieta ir logiška išvada, kad nuoširdumas nėra vertybė pati savyje, kad vien tik jausmu tikroji poezija nėra kuriama.

— A. Audrius

SUTVARKYKITE LAIKU SAVO AUTOMOBILĮ STASYS DAPKUS

3255 SO. UNION AVENUE Tel. CALUMET 5-1127

Prityręs mechanikas, turįs moderniausius įrankius, gerai ir nebrangiai pataiso karoseriją ir nudažo, taip pat sureguliuoja motorą, kad taupiau naudotų benzina ir alyvą. Dirbtuvė yra 3231 So. Lowe Ave., įvažiuoti reikia iš alėjos. Kas negali atvažiuoti į dirbtuvę, skambinkite telefonu susitarimui.

PASIMATYKITE SU STANLEY LITVINU

APIE JŪSŲ INSULIACIJOS
PROBLEMAS

DABAR YRA LAIKAS ĮRENGTI
SAVO NAMĄ ŽIEMAI

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiolu.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET Tel. VICTORY 2-1272
STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

SHULMISTRAS & CO. INSURANCE

REAL ESTATE

4004 S. ARCHER AVE.

CHICAGO 32, ILL.

3-6300

SAUGESNĖS vietos taupymui niekur nerbsite. Kiekviena sąskaita apdrausta iki \$10,000. Penkiasdešimt penki metai patyrimo ir draugiško patarNAVIMO.

DISTRICT
SAVINGS

Štabas kalba lietuviškai and LOAN ASSOCIATION

3430 South Halsted Street

IT'S HERE!

CROWN

"SPACE SAVER 30"
30" GAS RANGE
with
KING SIZE OVEN

Imagine an oven 24" wide, 14" high and 18" deep—easily accommodates 6 pies; 8 cakes; 12 loaves of bread. With all this capacity range takes only 30" wide floor space.

All deluxe equipment including electric lamp, electric clock and chime timer, four center-simmer fuel saving top burners, 3 inches of insulation around oven, slide-out drawer type broiler, oven heat control.

SOLTIS

HOME APPLIANCES
& FURNITURE

2647 West 51st Street
HEMLOCK 4-7095

OPEN MONDAY AND
THURSDAY EVENINGS

REFRIGERATION REPAIR SERVICE

ALL MAKES & MODELS
ALL WORK GUARANTEED

— Same Day Service —

Virginia 7-3972
Reliance 5-6065

Rakandai, kaurai, pečiai, šaldytuvai, skalbimo mašinos, televizijos, radios, patefonai, jewelry, deimantai ir laikrodžiai geriausių išdirbimų parduodami lengvais išmokėjimais.

Jos. F. Budrik, Inc.
3241 S. Halsted Street

Atidara sekmadieniais nuo 11 val. ryto iki 5 val. Pirmadieniais ir ketvirtadieniais iki 9:30 vak.

Radio valanda leidžiama Budriko iš WHFC radio stoties, 1450 kil. 6-7 val. ketvirtadienio vakarais. Kitomis dienomis nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Pirkite JAV taupymo bonus.

Dar vienas jubiliejus

Ivairūs jubiliejai sukėlė humoristines nuotaikas vieno šio dienraščio bendradarbio. Jo feljetonas apie "apvaikščiėjimus" laikraščių ir kitokių jubiliejų neseniai išsitiesė per kelias skiltis.

Ir tikrai, šie metai nepaprastai gausūs įvairiais jubiliejais: 50 metų nuo spaudos atgavimo, 15 metų nuo Antrojo pasaulinio karo pradžios, 10 metų nuo mūsų Didžiojo Bėgimo, 5 metai nuo dypukų masinio įsiveržimo indijonų žemėn ir kt.

O kur dar jubiliejai visų didesnių ir mažesnių laikraščių?

Štai, tik ką pasirodžiusiam rudens numeryje kanadiškė PELEDA skelbia savo penkių metų jubiliejų, kurį žada atžymėti sekančiu numeriu. Penkių metų laikotarpis *humoristinio leidinio* amžiuje yra tikrai vertas dėmesio. Kanadiškė PELEDA šiuo metu yra beveik vienintelis ir seniausias lietuviškas humoro ir satyros laikraštis. Ši žilaplunksnė kumpanosė pasirodo taip kas trečias mėnuo.

Kanadiškės PELEDOS leidėjas ir redaktorius, energingas ir atkaklus Pelėdpatinas, neatsižvelgdamas į jokių sunkumus bei priešų ir draugų skaičių, penkerius metus ištvermingai ir rūpestingai vadovauja jubiliatės kryptos žingsniams ir tyliams sklendimams. Matyt, sunkus gyvenimas ir žiaurūs tremties metai ne iš visų atėmė norą ir nuotaikos bei humoro pajautimą.

— K. Toliūnas

CENTURY SAVINGS and LOAN ASSN.

HOME LOANS
Savings Insured up to \$10,000.

JOSEPH F. WOLSKI, Pres.
STEPHEN S. SIWEK, Sec'y.

Open Monday and Thursday Evenings
1947 W. 35th Street
Phone: LA 3-3312

(Tęsinys iš 6-to pusl.)

naikinimo metu. Šiandieninis bolševikų teroras, žmonių žudymas ir naikinimas, kultūrinių gėrybių ir dvasinių vertybių išniekinimas, būkime tikri, nepasiseks priešui ir lietuvis savo pasiryžimu, pasiaukojimu ir nenugalima praeities dvasios galia visa atlaikys ir savo kraštui iškovos laisvę, savistovumą; žiaurūs priešų pantičiai subyrės, kaip namai ant smėlio pamatų. Dėl to rugsėjo 8 d. šventė ir buvo pavadinta tautos šventė. Toji diena — prieš 524 metus — Lietuvos valstybės istorijoje atžymėta kaip pasiekusi pačios savo galybės ir didybės viršūnę. Tą dieną didysis mūsų tautos vadas — Didysis Kunigaikštis Vytautas — norėjo ir būtų apvainikavęs savo garbinguosius ir didžiuosius darbus bei troškimus — karališkos karūnos garbe; būtų išsipildęs pats didžiausias jo troškimas, pats didysis jo meilės parodymas tautai, padarant ją savistovią, laisvą nuo umijos ryšių, kitų išnaudojimų. Deja, pirmasis bandymas buvo sutrukdytas priešų, antrasis, kuris būtų buvęs įvykdytas, liko sutrukdytas Vytauto mirties. Jo mirtis tikrai yra pasukusi Lietuvos istorijos ratą kita ir nelaiminga jai kryptimi. Daugiau tokių vadų, kaip Vytautas, neatsirado ir jo palikta galinga ir didelė lietuvių tauta, tarpusavio nesutarimo dėka, iširo ir susilaukė skaudaus likimo, kuris ir dabartiniais laikais atsiliepia.

Kova dar nebaigta

Visą amžių lietuvių tautai tenka kovoti už savo laisvę, savistovumą. Labai mažai laiko ji teturi atsikvėpimui. Dėl to lietuvis yra užsigrūdinęs kovotojas, savo žemės ir krašto mylėtojas, savo praeities vertintojas. Svetimo nenori, stengiasi atgauti ką nuo seniausių laikų teisėtai jo tautai priklausė. Kovos, spaudos, kančios ir svetimųjų prievartavi-

mas lietuviui trukdo sukurti kultūrinę vertybę, atsistoti stipriau materialiniai. Tačiau ir tais trumpais poilsio metais, lietuvis padaro tai, ką kitos tautos, nors ir turėdamos laisvę, tepadaro po ilgesnio laiko. Čia nepasigyrimas, bet svetimųjų sekamas, registruojamas bešališkas įvertinimas, atžymėjimas ir pripažinimas. Pradėta kova nebaigta. Ji buvo tęsiama nuo senovės, ji negali būti sustabdyta ir dabar. Mes nusikalstume mūsų garbingai tautos istorijai, jos vadams, visiems žinomiems ir nežinomiems kovotojams už Lietuvos laisvę, jei mes dabar, kada mūsų tauta pateko į pačią

žiauriausią priespaudą, savo kovą mestume, kapituluotume. Kiekviena vergija, kiekviena savivališka priespauda neišilaikė, ir šioji komunistų priespauda ilgai neišilaikys. Jos galas gali ateiti greičiau, negu mūsų išskaičiavimai, bendra padėtis rodo. Visi ir visur esantys lietuviai privalo dėti visas pastangas, kad laisvė vėl būtų kraštui sugrąžinta.

* Čia yra pranešimas iš "Crusade for Traffic Safety": Jeigu Jūs nesilaikydami įstatymų, esate įveltas į susisieki- mo nelaimę, tai turite mažai vilties gauti atlyginimą už padarytus nuostolius.

PRADĖK TAUPYTI ŠIANDIEN, - TURĖSI RYTOJ!

Taigi pradėk taupyti šioje lietuviškoje įstaigoje.
BRIGHTON SAVINGS moka 3% pelno
Kiekvieno taupytojo indėliai yra apdrausti iki \$10,000.00.

BRIGHTON SAVINGS and LOAN ASS'N.

4071 Archer Ave., į vakarus nuo California Ave.

Telefonas: LAFAYETTE 3-8248

CHARLES ZEKAS, Secretary

OFISO VALANDOS:

Pirmad., Antradi., Penktadi. ir Šeštadieni 9:00 ryte iki 4:30 val. po pietų.
Trečiadi. 9:00 ryte iki 12 val. dieną. Ketvirt. 9:30 ryte iki 8:00 val. vak.

LIETUVIŲ PREKYBOS NAMAI

Moderniškiausi baldai, 1954 metų modelio televizijos aparatai: ZENITH, MOTOROLA, WESTINGHOUSE, SYLVANIA ir daug kitų. Skaibiamos mašinos, šaldytuvai, gaze šildymui pečiai: SIEGLER, MOORE IR kiti. Radio aparatai, kilimai, spyruokliai, matracai ir visa, kas tik reikalinga namų įrengimams.

Lengvi išmokėjimai. Sekmadieniais jokių taksų.

FURNITURE CENTER INC.

Įmonės vedėjas JUSTAS LIEPONIS

3222-24-26 So. Halsted Str. Victory 2-4226

Įmonė atidaryta. Pirm., Ketv. 9-9:30 Kitomis dien. 9-6. Sekm. 10-5 val.

30 METU SUKAKTIS

Chicago Savings and Loan Association mini pasėkmingo finansinio gyvenimo 30 metų sukaktį. Šia proga Chicago Savings per ateinančius šešis mėnesius, pradedant Liepos-July 1 diena, apdovanos puikia Ball-Point plunksna kiekvieną naują taupytoją ir kiekvieną seną taupytoją, padidinusį savo indėlius. Be to, kiekvienas taupytojas dar gaus tikieta, kuriuo turės progos laimėti vieną iš 150 tableware setų: 25 Rogers Silver setų 8 asmenims ir 125 vėliausių ir gražiausių stainless steel setų 6 asmenims.

Chicago Savings per 30 metų finansinio gyvenimo visada išmokėjo taupytojams pilną taupomą sumą, mokėdama aukštesnę dividendą, negu dauguma kitų finansinių įstaigų. Už praeitus šešis mėnesius mes ir vėl išmokėjome 3% (3% per annum).

Chicago Savings kviečia lietuvius pasidėti savo sutaupytus pinigus į šią saugią ir tvirtą 14 milijonų įstaigą. Mūsų 30 metų saugaus ir pelningo patarnavimo lietuviams rekordas užtikrina indėlių saugumą ir geresnę dividendą. Be to, pas mus kiekvieno taupytojo pinigai yra apdrausti iki \$10,000 by an Agency of the United States Government. Nėra saugesnės vietos taupomiems pinigams laikyti. Partrauksime jūsų pinigus iš kitur, jei atsinešite savo banko knygutę.

Sios įstaigos puikiai įrengtoji raštinėj teikiami sekantieji patarnavimai:

- 1.—Apdraustas taupymas
- 2.—Pirmų morgičių paskolos
- 3.—Pardavimas ir iškeitimas valstybės bonų
- 4.—Christmas Club Savings

- 5.—Vacation Savings Club
- 6.—Duodami Travelers Checks
- 7.—Notary Public
- 8.—American Express Money Orderiai,

Be to, kiekvienas taupytojas dar gali išsimainyti čekius, apmokėti gazo bei elektros bilas, nemokėdamas nieko už šiuos patarnavimus.

VALANDOS: Pirmadieniais nuo 12 iki 8 val. vakaro. Antradieniais ir Penktadieniais nuo 9 iki 4 valandos po pietų. Ketvirtadieniais nuo 9 iki 8 val. vakaro. Trečiadieniais uždaryta visą dieną. Šeštadieniais nuo 9 ryto iki 2 val. po pietų

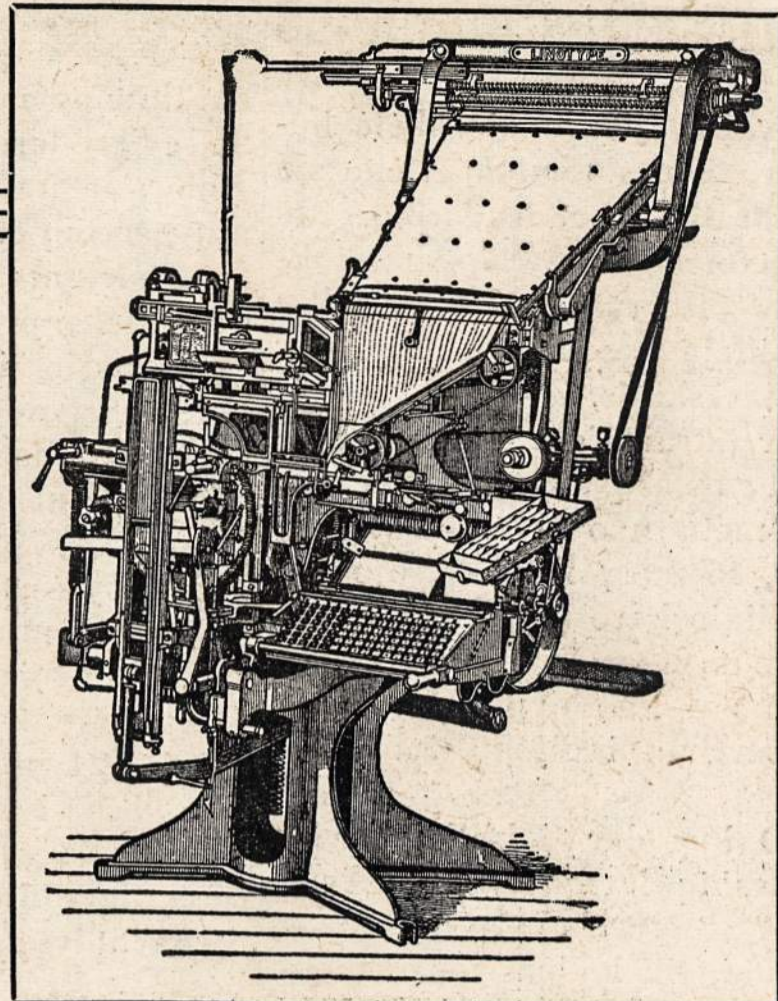
JOHN PAKEL, Prezidentas

CHICAGO SAVINGS and LOAN ASS'N

6234 So. Western Ave.

Telef.: GROVEHILL 6-7575

NAUJIENOS ATLIEKA SPAUDOS DARBUS

NAUJIENOS spausdina laiškus, vokus (konvertus), atvirukus (post cards), pranešimus, priminimus, įvairios rūšies tiketus, tiketų knygutes, žinias apie pobūvius, vestuves, krikštynas, sukaktis, minėjimus, biznio atidarymus, išpardavimus, mokesčių knygutes, draugijų įstatus, konstitucijas, brošiūrėles ir knygas.

NAUJIENOSE galima pasirinkti įvairios rūšies ir įvairių spalvų popierių.

NAUJIENOS turi įvairių rūšių angliškas ir lietuviškas raides su nosinėmis, uodegutėmis, taškais, brūkšneliais, rageliais ir kirčiais.

NAUJIENOSE įvairūs darbai atliekami lietuvių arba anglų kalbomis.

NAUJIENOSE spaudos darbai atliekami greitai, švariai, tvarkingai ir pigiai.

Čikagiečiai spaudos darbus gali atnešti į NAUJIENAS, o tolimesnių lietuvių kolonijų gyventojai spaudos darbus gali atsiųsti paštu. Gavę spausdinti norimą darbą laišku, jį tuojau išspausdinsime ir pasiūsime. Visa eilė lietuvių šitaip NAUJIENOSE jau dabar atlieka spaudos darbus.

Įvairiais spaudos darbais kreipkitės į NAUJIENAS, jos mielu noru tą darbą Jums atliks.

NAUJIENOS

1739 So. Halsted Street, Chicago 8, Illinois. Telef.: HAYmarket 1-6100